

॥ श्री ॥

संगीत लीलावती

नाटक—पंथांडी

वेदशा व्यसन निषेधक.

श्रीमन्त गायकवाडसरदार सयाछराव महाराजश्रित

श्री देशी नाटक समाजने लजववा साउ.

व्यावृत्ति उभी सुधारा वधारा साधे.

रथी प्रसिद्ध करनार.

अध्यापक देशवलाल शिवराम पाटण्डर.

अभिलाषा.

“जे'लो वनीकयुलर प्रिन्टींग प्रेस”भां

नथुलाछ रतनयंढ भारदुतियागे छाप्युं.

संवत १९५८

सने १९०२

अंश स्वाभित्वना सर्व हक कर्तागे स्वाधीन राभ्या छे. माटे

कर्तानी लभित परवानगी वगर कोष्ठगे छापवुं छपा

ववुं, वेयवुं, वेयववुं अगर लजववुं नही.

कीमत ३०-४-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૦૮—

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ એન્જીન બીનાવતી

૭/૧૨૪

વિષય ૬- : ૨

૪૦૮

શ્રી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

રા. રા. સાંકળચંદ રતનચંદ વકીલ.

એકત્રીસા સવૈયા.

શ્રીમાળી શ્રાપ્તિ પ્રખ્યાતી, આદ્ય સંધમાં છો સહ્યદસ્થ;
પાદલિપ્ત પુરતી પેઢીમાં, પુન્ય પ્રતાપે થયા પદસ્થ.
ધન ધન સિદ્ધાચળ ધનરક્ષક, દક્ષ પરીક્ષક દીવ ઉદાર;
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ સ્નેહ સહિત કરશો સ્વીકાર.
રતનચંદના રત્નપુત્ર છો, સમતા સાગર સાંકળચંદ;
સત્યવચન અમૃત સમ ઉચરી, આપો આપ અધિક આનંદ.
લઘુત્વથી મમ ઉપર આપનો, નિરમળ પરિપુરણ છે પ્યાર;
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ, સ્નેહ સહિત કરશો સ્વીકાર.
વડીલ વડીલ વિદ્યારસવેષ્ટા, વિનીત વિવેકી સુનીતિયાન;
પરમ પ્રમાણિક પ્રૌઢ પરાક્રમી, માદાન્નનમાં મહોદ્દ માન.
કવિની સંપતિના તરુકરને, દંડાવ્યા દોરી દરબાર;
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ, સ્નેહ સહિત કરશો સ્વીકાર,

સંવત ૧૯૫૮ ના

અધ્યાપક.

આવણુ શુદ્ધ ૧

કેશવલાલ શિવરામ.

શ્રી.

સંગીત લીલાવતી નાટક.

પંચાદી.

પાત્રજન.

સુત્રધાર.....	નટ નાયક
વિદુષક.....	મૈત્રદાનદ, સદાકળનો રસોઘો.
નટી.....	સુત્રધારની સ્ત્રી
ચદાકળ.....	કૌશામ્બી નગરીનો નગરશેઠ
મેજલદ.....	તેની સ્ત્રી
સુમતિવિલાસ.....	તેનો પુત્ર
સ્વામીદન.....	સુમતિવિલાસનો મિત્ર
બેઠતો.....	સુમતિવિલાસનો હજુરીઓ
કામસેના.....	કૌશામ્બી નગરીની વેશ્યા
કપટકળા.....	કામસેનાની સાહેલી ગણિકા
કનકસેન.....	કૌશામ્બીનો રાજા
સચીવ.....	તેનો પ્રધાન
સોમદત્ત.....	સુમતિવિલાસનો સસરો [સારંગપુરનો શેઠ.]
ગુલગા.....	સુમતિવિલાસની સાસુ
પૌત્રાપારેખ.....	સોમદત્તનો મુનિમ
લીલાવતી.....	સુમતિવિલાસની સ્ત્રી
સુગુણમંજરી.....	લીલાવતીની સખી
લાલખા.....	સુમતિવિલાસની બેન
વીરવિલાસ.....	લીલાવતીનો પુત્ર

સ્થળ કૌશામ્બી નગરી અને સારંગપુર નગર.

શ્રી. સંગીત લીલાવતી નાટક.

અંક પહેલો.

પ્રસ્તાવના.

સ્વયં-રંગમંડપ-મંગળાચરણ.

સુત્રધાર— શાર્દૂલ વિકીડિત,

શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુમંડ, આપો સદા સંપદ,
દાપો પાપ અમાપ તાપ ત્રીવીધે, સેવા કરું સર્વદા;
હે વિશ્વેશ વિચિત્ર વેશ બજવું, આ વિશ્વભૂમિ મહી.
રીઝીને સુપસાય થાય અમને, આનંદદાતા અહીં.

ત્રિતાળી ચોપાઠ.

નાટક પાત્રને વેશ સન્નવ્યો, હજી કેમ વિદૂષક નાવ્યો:
વિદૂ-આવ્યો વેશ રચીને વિચિત્ર, કરમાવો હુકમ હવે મિત્ર.

સુત્રધાર ગીતિ—લાવણી,

શિવસુત કેશવ કૃત હું, “સંગીત લીલાવતી નાટક” બજવું;
વંસ્યા વ્યસન નિષેધી, આર્ય સકળને શિયળ વસન મજવું.
એમાં ખપ છે તારો, સજન હસાવા હાસ્ય વચનો ખોલી;
માગે શું મહેનતનું, ખોલ બરાબર તું અંતર ખોલી.

વિદૂષક—લયપચતા નવ લાડુ, નિત જમવાની ટેવ પડી મારી;
જો મુજને એ મળશે; સુત્રધાર બજવીશ સેવા સારી.

સુત્રધાર—જરૂર વિદૂષક જમજે, સવારમાં સીધું મળશે સાર;
રંગે હર્ષ પ્રસંગે, બળવળે તુ ચતુર કામ તાર.

વિદૂષક—આને નાટક કે શું બતાવું, કે જાહેરી ગા વહેમ ખાધ;

સુત્રધાર—

ગીતી—લાવણી.

અણુસમણ સમજે છે નાટ્યકળાને જવાબના સરખી;
હશે કાચ કે હીરો, વગર ઝવેરી કોણ શકે પરખી ?
કવિવર શીકર ન કરશે, નિદે છે ખજા ઉતમ નાટકને,
શું શેલડી શુકારો, કરે અનાદર મર્ધવ સાકરને—

બીદુપક—

ત્રીતાળી ચોપાદ

સચનાથી નહીં સમજાવે, કરો અધિક વિવેચન કાંએ;
સુ—બહાલીને લાગી કેમ હળુ વાર.....
નટી—.....આત્મા આપો આવી ભરજાર;
સુ—નાટક વરણન કર્યું સુવિવેચ.....
નટી.....કરે આપ પ્રમાણ આદેશ
શ્રી જગત્પતી, પ્રભુ આપ સન્મતિ—(એ રાહ)

શ્રી સંજેશ્વરા, પ્રભુ ! પાશ્વ જનવરા;

તેં નિવારી જોદોની નહાવણથી જરા,—એ ટેક,

અંતરજામી વિભુ ! વિશરામી, સમરી શિવપુર સાથ;

વંદુ પદ અરવિંદ વિનયથી, હેતે જોડી હાથ;

શ્રી. ૮

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં, ઈંદ્રપુરી અનુસાર;

સુંદર કૌશામ્બી નગરી કહી, જ્યાં વિધ વિધ વ્યાપાર. શ્રી. ૯

વણીક “સદાકૃણ” નગરશેઠ ત્યાં, તસ સુત “સુમતીવીલાસ”

“લીલાવતી” લલના તેની જે પુરણ બુદ્ધિ પ્રકાશ શ્રી ૧૦

અજન્મ બની આહરણી આપે, ઝોઢી કાંબળ અંગ;

તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ થકી તળજ્યો, સ્વામી વેસ્યા સંગ.

શ્રી ૧૧

મણિકા ધરથી નિજ ધર લાવી, કળા કેળવી કંથ;

સુખ વિલસી સંસારતણું પંખી પાળ્યો સંજન પંથ.

શ્રી. ૧૨

થયાં દેવતા તેહ દંપતી, એહનુ નાટક આજ;

મનવું ભાવ ધરી ભગવંતા, જ્ય જ્ય કર્યં જનરાજ. શ્રી. ૧૨
 ૧૫-જઈ રાંધવા વખત થયો છે, શેઠ સદાકુળ ઘેર,
 સેજલદે શેઠાણી સારાં, લાડુની છે હૈર. શ્રી ૧૪
 સૌ સભા જનો, ઉપકાર આપનો,
 પધારીને કૃપા કરી સ્વધર્મો સજ્જનો. શ્રી, ૧૫
 (ધતિ પ્રસ્તાવના)

અંક ૧ લો

પ્રવેશ ૧ લો.

સદાકુળ—(રાગદંડસભાનો—રાજજીતો સો ગએ એ રાહ)
 પ્રાણુપ્રિયા સુણુ પુત્ર આપણો, સુંદર સુમતિવીલાસ,
 નાનિ વયથી નિપુણુ નિવડીયો, અતિ કરી શાસ્ત્ર અભ્યાસ. ૧૬
 જેને મન જનશાસન શ્રદ્ધા, સદગુરને સંજોગ;
 પ્રતિદિન પ્યારી પ્રભુની પૂજન, વિરચે છે વિધી જોગ. ૧૭
 સે—પ્રાણુપતિ અતિ પુન્ય ઉદયથી, પામ્યા એવો પુત્ર;
 કુળદીપક એ દીવ્ય દીકરો, શોભાવશે ધર સુત. ૧૮
 મન મોહનનાં મીઠાં વચનો. સુણી અમૃત અનુસાર;
 એ અલખેલા ને અવલોકી, સદ્ગુળ મણું સંસાર. ૧૯
 સ—ગુહુ મુખથી જરી ન જોલે, પાળે હુકમ હમેશ,
 સે—એ રૂપાળો કદી રીસાઈ, કરે ન કિચિત્ કલેશ. ૨૦
 ભાગ્યશાળી એ ભોગવશે મમ, વૈભવ વિવિધ પ્રકાર;
 સ—સ્નેહ ધરીને સદા પાળશે, આવક કુળ આચાર;
 સેજલદે—(ગરબી દીપચંદી અગોલા જ્ઞાને લ્યો છો-એ (રાહ)

શાસન દેવી કરશે સંરક્ષણ.

(એ ટેક)

સ—જ્ઞાતો લાગે વિનય વિચિક્ષણ.

એ ટેક

દોસ્ત નહી દૂરિજન તણી દીસે, વ્યસન મળે નહીં વાલ; જ્ઞાતો.

પણ શોખિણો એ સુઘડ ઘણો છે, લાડકડો તુજ લાજ. જ્ઞાતોરર
સે'—જ્ઞાતો વાલમ મુજને છે માલગ, વરણાગી કરતો વિશેષ સાસન.

શોખીન દીસે છે પણ સુત સારો, નવ અપલક્ષણ લેશ. શાસનર ૩
બુદ્ધિશાળી પૂન્યશાળી બાળુડો, જીવને વર્ષ હજાર. શા—

આંખોની કીકીથી અધિક છે જ્ઞાતો, જીવનો જીવણદાર. શા, ૨૪
સ—ચુઆને ચંદન અતર અર્જન, અગ વિલેપે આપ. જ્ઞાતો.

ઘોડાની ગાડીઓ નિત્ય દોડાવે, ખુરશ પુન્ય પ્રતાપ. જ્ઞાતો. ૨૫
સે'—આ સરવે એનો પૈસો છે, ખુબ ખરચે ધરી ખાંત; શા ૦

થાય ઉચાટ જતાં રજ આઘો. નિરખ્યાથી મુજને નિરાંત. શા. ૨૭
સ—ત્રી જન શાસનની સૌભા વાધરસે, થાશે વડો વિદ્વાન, જ્ઞા ૦

સકળ કળામાં કુશળ દીસે છે, મહીપતી દેશે માન. જ્ઞા ૦ ૨૭
સે'—એ થકી સુખીર્ષી આપણુ આહા !! દીકરો ડાહ્યાપણુદાર; જ્ઞા ૦

સ—વાત સુપુત્રની વરણીએ શી, વાણી થકી વારંવાર. જ્ઞા ૦ ૨૮
સા—(પ્રવેશ કરી) ગીતિ લાવણી

સાહેબ સમય થયો છે, પધારીએ ભોજન કરવા ભાવે;
સ—બોલાવ જ સુમતિને.....

સે.....અમને એ વીણુ. જમતાં નહીં ફાંવે. ૨૯
સા—ઉડો એમણે ખાધું, સ્વારથીઆ સાથે જાશે ધરવા;

સે—લે તારે આ ઉઠ્યા.....
સ—.....અમથા ધાંટા કાઢે શું કરવા, ૩૦

મુમતીવિલાસ—(ખુશ રહો સતમજા.—એ રાહ.

સુણ સજ્જનસંઘ્યા સમયસેલને સાર, ફરવા ચાલો ફાંકડા થયું મન મારું
ધોડામાડીમાં રોજમોજ મારું છું, પણ જવું ચાલતા આજ લાલ ધારું છું;
સ્વા—સાહેબની મરણ, એજ અમારી મરણ, આપો અગરખું તને.
સ્વીકારી અરણ.

આવીશું પાછા સેલ કરીને જ્યારે, જમવા જવું છે પછી શેઠજી મારે.

મુ—જાનને જમવાને કોણ તને શેકે છે.....

મો—.....જેઠા બાપા આગળ એમાં શું કહે છે.

સ્વા—લે આ મુકી દે ફકડ પેલી પહેર.....

જો—.....આ પહેરૂં ધોતીયું અરે શેઠજી કેરું. ૩૩

મુ—જવું છે ફરવા આજ અમારે જેને.....

મો—.....જેઠતા જેઠએ તો આપ જુતીઓ એને.

જો—જઈ પેલા ઓરડે જુઓ જુતીઓ જડશે, અગરખું આનું
આજ પેરવું પડશે. ૩૪

સ્વા—જેઠા એ નાના નહી પહેરતાં ફાવે.....

મો—.....કપાંથી અક્કરમીના પગમાં એ આવે.

સ્વા—જેઠા જેઠએ નહી પગે ઉઘાડે જઈશું,

શું કરવું શેઠને કામ એટલું, સહીશું: ૩૫

જો—લ્યો પાન બીડી પણ તમે સોપારી સાથે,

ભભકા મારીને જાઓ શેઠ સંગાથે;

મુ—અતરતું પુમહું આપ્ય કાનમાં ધાલું,

શેઠજી બરબર બની બજારે ચાલુ. ૩૬

જો—કયમ શેઠ સ્વારથીઆનો વિશ્વાસ કરે છે,

એ પ્રપંચી પૈસા પટાવી પેટ ભરે છે.

મો—જેઠતા જેવાને આજે પાછળ જઈએ,

કરી ખરેખરી ખાતરી શેઠને ઢહીએ. ૩૭

પ્રવેશ ૩ બે.

કપટકળા—

ગીતિ-લાવણી.

આમ “કામસેના” તું, વિરહાનળથી વ્યાકુળ થઇ વાડ,
 યાર કીયો મચ્છે છે, અંતર રાખે મુજથી શા સારું. ૩૮
 કા—જાણી તને અજાણી, શાણી “કપટકળા” શું પુછે છે?
 નથી શુભતું કાંઇ, રે મુજને સ્મર શત્રુ પજાવે છે. ૩૯

જે મેં તને બતાવ્યો, કાલે કહ્યેથી સધ્યા કાળે,
 એ મન મદિર આવી, ઝેન અગ્નિથી ઝેન મને બાળે ૪૦
 ક—અરે જાળખ્યો એને, વણિક જાતની સોબત શી કરવી;
 આપણુ સમ સ્વારથીઆ, યાર કરી ધન આશ નહીં ધરવી. ૪૧
 કામસેના—કાલિગડો-દાદરો બદલ ગએ નેનારે એ રાહ.

મદન પડ્યો કહેરે (૨) ઘણી ધબરાધરે—મદન એ ટેક.
 મન હસ્તી મસ્તીમાં આવ્યો, માવત અંકુશ કયાંધરે; મદન.
 કોક વિચિદ્રાણુ વિણુ વિવહલ હું, તુજ મનગાંડી ગણાધરે. મદન. ૪૨
 જો શ્વપને સંજોગ બને તો, પોદું પલંગ પ્રલછાધરે, મદન.
 પણ પતિવિણુ નિંદ્રા નહી આવે, કાળજડામાં થાય કાંઇ કાધરે, મ.
 ક—બળાપો ન કર બાળારે (૨) વિચારી કાંધરે, બળાપો એ ટેક
 અઘટિત ગુણકાને કરવું આ, આપણી એમાં કમાઇ. બળાપો
 કા—જેબનપૂર વિષે જાવાની, સ્વારશ્ચ સમજ તણાધરે. મદન ૪૪

કપટ—

ગીતિ લાવણી.

એથી આધક રૂપાળા, રાજ કુવર તુજને રાખે રંગ;
 સુખ સખી શું મળશે, શેઠ સદાકુળ તણા પુત્ર સગે ૪૫
 કા—(પીણું દીપચંદી કહુછું નસીમે દુખિયો કીધો છે એ રાહ)
 લાવ્યસખીએને મનલલચાણું, એથી અધિકખીજે જગમાં ન જાણું, ટેક
 મનમોહન મંદને અલી મુજને, ધાયલ કીધી છે મન ધબરાણું લા.

બમર ધનુષ થકી નયન કટાક્ષે, અરર કરયું માર કાળજીનું કાણું,
ચતુર મનોહર ચંદ્ર વદનથી, પ્રેમની ભકતીએ હૃદય ભરાણું, લા,
સુંદર સાડી સિંદૂરીના સરખી, ગમતું નથી હીરા મોતી ધરાણું. લા,
શુરે કરે સખી સંગીત સાજ આ, બહાલા વિના મમે ગાવું ન ગાણું;
રસવતિ રસીયા વિના પીરસી પણ, જેર જેવું લાગ્યું કંઈન જમાણું;
હેમપત્રંગ હુતાશન સરીખો, બાળે શરીર મખમલનું ખીજાણું. લા,
તો સુખ દાયક શયન સામગ્રી, મનગમતાથી મદનસુખ માણું, લા,
(ઝરખે જોઈ) ગજલ નારીના કટાક્ષ પાસે એ રાહ.

જો સખી ઝરખે પેલા આવ્યા પ્રાણનાથ.
સમજાવીને લાખ્ય રનેહ બાંધુ તેહ સાથ,
ચિત હરણુ ચતુર વિના પડતું નથી એન;
આડી અવળી વાત બધી મુક્ય મારી બેન. ૫૦
લે બોલાવી લાવું બાપ હું તારી હજુર,
એ પ્રપંચ પાસ સર્વ જાણુ છું જરર,
ઘર વેચાવ્યાં કંઈક તણા પાછ વિષય વીખ.
લલ બલાને ભોળવી મગાવી મેં તો ભીખ.

કા—હાથમાં ગુલાબ છડી ચાલે છટાદર,
જલદી જા બોલાવ્ય મારો એ હૈયાનો હાર.

ચુ—(સ્વમત)

કાંક વાત કહી સખીને મારી નયન બાણ;
આવશે બોલાવવા શું હરણુ કરયા પ્રાણ. ૫૨

ક—રાગ સોરઠ ત્રિતાળી. પ્રિયા પરદેશનમે રહીઆં એ રાહ)
ઉપર અલખેલા આવો, સુંદર શા સાડ તલસાવો ઉપર એ ટેક)
બાપ અમારી આપ વિયોગી, સુરત કીડા કરીએ સંજોગી
અધરામૃત આરોગી, બામિની બોગી લ્યો લહાવો. સુ-ઉ ૫૩

મુ—જીલો ત્રિતાળ. લાલ અપના કહુ મેં કેસે (એ રાહ)

પ્રેમ વચન શરથી મન વીંધી સ્નેહ સાંકળી સજડ જડીરે,

તિરકાં નયન કરે તન તાણે, પ્રિય ચિતવૃત્તિ કેદ પડીરે, પ્રે. ૫૪

આ ગણિકા મમ મનમુગ ઘેરી, ખમ્મના દે નહી ગોખ ખડીરે,

સત્ય શિયળ નિતિ સંહારણુ, મદન ફોજ ચોતરફ ઘઢીરે, પ્રે. ૫૫

કાંઈ ન સુજે સજન શું કરવું, આપ્ય સત્કહ કંઈ ઘાટ ધડીરે,

સ્વા-સાહેબ શું કરવા શરમાયો, જાઓ સુખે નહીં વાત વડીરે. ૫૬

(સુમતિવિદ્વાસને સરમાતા જોતે ત્રિતાળ ચોપાદ)

મારા સમજો તમે શરમાયો, ભલે વેસ્યા ભૂવન મહીં જાઓ;

હુતો ખાનગી મીત્ર તમારો, ક્યાંઈ વાત નથી કરનારો. ૫૭

દેશાટનને પડિત જન પ્રેમ, અતિ શાસ્ત્રને વાંચવું એમ.

વેસ્યા ધરને કચેરી પ્રવેશ, વધે ચતુરપણું ત્યાં વિશેષ. ૫૮

નીતિ શાસ્ત્રે કહ્યું નિર્ધાર, વેસ્યા સ્નેહમાં શેઠજી સાર;

જો-સાળે આશું ઉધું સમજાવ્યું, એના લમણમાં બુટુ જડાવું ૫૯

મો-વડા શેઠનુ ધાય વગોણું, નથી કરવું આ જગતમાં જોણું,

તાત્રમયાજ વસે છે તમામ, છાનોરે કાઢી નાંખશે કામ. ૬૦

વેસ્યાવાડો વટાવીને જઈએ, લખડ ધકે એને પછી લઈએ,

સ્વા-તમે દોસ્ત મારા જીવજન, વીંટી આપો આતો મેહેરખાન. ૬૧

મુ—

ગોતિ લાવણી

૧

હીરાની વીંટી હું, લે આવું જ આંગળીએ ધાલી;

ખતાવજે બધરાંને, મત્રકાવી મુખ પતંગમાં મ્હાલી, ૬૨

સ્વાર્થદત્ત—

ત્રિતાળી ચોપાદ

શેઠ સાહેબ તમને શાખાશ, અમ જવાની પુરતા આશ,

બલિરાયથી અધિક ઉદાર, ઝટ જાઓ એમાં શા વિચાર. ૬૩

લાલ આપ કને રજા લઉધું, થયો જમવાનો વખત હું જઉધું,

મુમ—હીક જાઓ મને કાલે મળજો,

બોલ્યા બોલ પ્રમાણે પળજો;

મુમતિ—(કપટકળાને) કલ્યાણ દીપચંદી.

નાના મારે એની સાથમાં જવું. એને મુંઝી ધર એકસો આયું:

ક-જાઓ કીહાં શેઠ સ્નેહ જણાવી, ખાવરી બાદ અમારી બનાવી. ૬૫

દરણ કરયું મન મુંખ મલકાવી, લોચનને લટકે લલચાવી જા,

બરજોબનમાં મમ સખી આવી, ભૂરકી નાંખી શુધ્ધભૂષ ભુલાવી. ૨૬

ખાનપાન ગુણગાન તળવી, સ્નેહની જાળે સખી સપડાવી. જા,

એને અનંગે અતિ અકળાવી, સૂરત સમુદ્રમાં સજ્જન ડુબાવી, ૬૭

મુ—સ્વારથીઓ ગયો સાર લગાડી, ધર્ષા થયે કરે વાત ઉઘાડી ;

લાલ ચાલ્યું જવું પ્રેમ લગાવી, આવી કળા ખોટી કાણે શીખાવી. ૬૮

મદન અરિ થકી આપ ચુકાવી, ખરિદ સદ્ગુણ કરો જીવ બચાવી;

રસિક કુંવર રંગ મેહેલમાં આવી, શાંતિ આપો સુંદરી સમજાવી. ૬૯

કા-જાગલો જાગેથી ત્રિતાળ સજ્જન મુખડા બતાવોરે (એરાહ)

પધારોને પ્રિતમજી પદ્મગેરે, રંગરસ જામીએ રાજઆજ, પ્રિતમ (એટેક)

તુમ દરશન દીઠેથી દીલદર, ઉજણ થયું છે આ તન સુંદર.

રોમરાઇ મમ થયાં વિકસ્વર, આપો મળાંએ ઉમંગેરે રં. પ્રિં ૭૦

પુરવપુન્ય પ્રતાપે પામી, તુજપદ સેવા મુંખવર સ્વામી;

વિરહાનળની વેદના વામી, પાતળીયા પ્રસંગેરે, રં-પ્રિયં ૭૨

પ્રાણજીવન મમ પ્રાણથી પારા, નિમિષ ન મુકું નાથજી ન્યારા;

કામ અનળ શીતળ કરનારા, આલિંગાં અંગેરે. રં-પ્રિયં ૭૨

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્વાર્થદત્ત—(સ્વગત) ઇંગેજી લાવણી છે જનપાળક

એ રાહ

ગણિકાના ઘરમાં શેઠ ગયા, લોપી નિજ ડુળની લાજરે,

સિખામણુ દેતાં શ્રીકાર, લાભ મળે નહીં મને લગાર;
 ઉલટા કાપે અપરંપાર, કદી બગડે મમ કાનરે, ગણિકા. ૭૩
 શ્રીમંત તણા ધરમાં ધુશી, ખુશામતથી કરીએ ખુશી,
 અવધા ચાલે તો તસ ભોગ, શાથી દાખું એનો શોગ;
 અહીં મીઠા ભાપણુનો મોખ, સૌમાં આપું સાનરે. ગણિકા, ૭૪
 હું ગણિકાને ગમતુ બોલ્યો, પણ ખરો વિચાર નહીં બોલ્યો,
 એમાં આપણુને છે લહાણુ, વેસ્યા કરશે ઘણાં વખાણુ,
 વળી શેઠને વહાલી વાણુ, બંદા બોલ્યા આનરે, ૭૫
 મો—(પ્રવેશ કરી)—ઇંબ્રેજ દાદરો સુંદરી રીસાણું આમ એ રાહ
 સ્વાર્થદત્ત સ્વાર્થ તુંતો સાધવામાં હીક છે,
 ને—(પ્રવેશ કરીને)—ઉભોરે' હરામખોર બોલ્ય શેઠ કયાં ગયા,
 મો—(જરા ધીમે) ફાસલાવી ગઈ ગાંઠવામાં હીક છે? ૭૬
 નેધતો—(રીસથી) શેઠને બગાડનાર આ ગમાર માર માર;
 મોદકા—(ચાળા કરી)—આમ છેક શું વિવેક મુકવામાં હીક છે?
 સ્વાર્થ—પરની શી પડી તમારે, નહાવા ઉઠવું નથી,
 મો—લ્યો હવે જવા ઘો મારૂં માનવામાં હીક છે,
 મોદકા—(રૂપૈયા લઇ) તમને અમને કાલ અંગ વસ્ત્ર એ અપાવસે.
 ડાટી વાત બ્રાત આમ રાખવામાં હીક છે,
 ને—અડાવી એક બે જડાવી પેલી વીંટી લે પડાવી,
 સ્વા—(સ્વગત) એકલો અહિંજી વીંટી આપવામાં હીક છે. ૭૭
 સ્વાર્થદત્ત— ગીતિ લાવણી.

આ લ્યો બક બક મુકો, કાલે તમને કરાવશું રાજી,
 નેમ થાય તેમ નેવું, ઘેર જશો ને કરશો પતરાજી.
 ભોગ શેઠના ભાઇ, ઉત્તરો શો એમાં આપણુને;
 સ્નાન સતક નહીં આવે, દિલમાં વિચાર લાવી ડહાપણુને. ૭૮

ખુબ ખુશામત કરીએ, આપ ઉદર ભરવાને ધન હરવા;

નિજ સ્વારથ મુકીને, સિક્કા દેવા જઇએ શું કરવા. ૮૧

જો-આવાની સોખતમાં, બહુ હોકરા શ્રીમંતના બગડે;

સ્થા-મુક્ય જવું જમવાને, અરે નકામો કેમ મને રમડે. ૮૨

જો-ઠીક ઠીક આમળ થા, હુસેથી નહીં તો પૂજા આશે;

મો-હુધપાકને પુરી, જરૂર જમાડુ ચાલ્ય શેઠ પાસે.

પ્રવેશ ૫ મો.

સૈ જલદે-(મારી બાઇરે દાડલા કેમ લીજે. એ રાહ.)

સમીસાંજનો થયો સુમતી સ્વારથીઆની સંગે;

સદાકૃષ્ણ-અડધી ગઇ પણ હજી ન આવ્યો, આવ્યુવળુ છે અંગે;

આવો ક્યાંથીજ તનુજ તારો.....

સૈ જલદે-.....મારો રોયો સ્વાર્થદત્ત નથી સારો,

સ્વાર્થદત્ત-(નેપથ્યમાં).....મને શાથી વમર વાંકે મારો. ૮૪

સૈ જલદે-બહાર સાદ સ્વારથીઆ જેવો.....

જોઇતો-(નેપથ્યમાં).....હેંડ હવેલી માંહે,

સૈ જલદે-જોઇતો પણ સાથે છે સ્વામી.....

સ્વાર્થદત્ત-(નેપથ્યમાં).....મારે મોડુ થાએ.

મુકો જવું છે જમવાને.....

મોદકાનંદ-.....હજી માર્યા વિના તું અલ્યા નહીં માને,

સ્વાર્થદત્ત-ચાલો આવુંકું ધક્કા મુક્કા મારોહો શાને (પ્રવેશ કરતાં)

સદાકૃષ્ણ-અરે એકત્રો તું આવ્યો ને, કેને સુમતિ ક્યાં છે?

મોદકાનંદ-ભૂક્ય ગયેજ તારા મુખથી, ગણિકાના ઘરમાં છે;

સૈ જલદે-જુડું શું બોલે છે જાગ.....

મોદકાનંદ-.....હજી રહ્યાં શેઠાણી તમે તો સગ

જોઈતો—સુઝી સુઝી સુઝીને કુળની માળ.....૮૬

મોહકાનંદ—નિજ સ્વારથ સાધન સ્વારથીએ, નિતિશાસ્ત્ર બતાવી,
કામસેનાની કને મોકલ્યા, બોળા શેઠ ભમાવી.

સદા—સેજ—અહ્યા એવું તે હોય જાળ.....૮૭

જોઈતો મોહ—અરે તમારા પગના સોગન, વાત છુપાવા માટે.

આ વીંટી સ્વારથીએ લીધી, અમે પડાવી વાટે.

પુઠે બપાતા નહી માનો ?.....

સ્વાર્થદત્ત—.....વહી ગયો વખત મારો જવાનો,

સેજલદે—કેને સાચુ મારા પીટ્યા તું રહી છાનો.....૮૮

સ્વાર્થદત્ત— ગીતિ લાવણી

વાધણ મૃગને ઘેરે, એમ શેઠને ગુણકાએ ઘેર્યા;

શું માર ત્યાં ચાલે, પ્રેમ પાસમાં પડ્યા કામ પ્રેર્યા. ૮૯

સદા—સોખત તું સુમતીની, કદી કરીશ નહી સાદ તને કહું છું.

સ્વા—વાંક નથી કાંઈ મારો.....

મો—.....રોજ તને નહું રોજ કામ દઉછું. ૯૦

સે—અરે વણ મેં આહ્યું, ગરીબ ગોત્રા પણ તેં ધર ધાહ્યું;

જા કર તાર કાળું.....

મો—.....કોળ એસવાનું કાપ્યું કાળું. ૯૧

પ્રવેશ ૬ હો.

કામસેના—તાળ દીપચંદી મોહોલે પધારો (એ રાહ)

મારો પાવન કરીઓ પલંગ, પ્યારા પ્રાણનાથ પધારી;

રમ્યા રસિકા રસિકાથી રંગ, પ્યારા પ્રાણનાથ પધારી.

આજ ઉપજી શીતળતા અંગ, પ્યારાં પ્રાણનાથ પધારી, એ ટેક.

પ્રેમ હીંચોળે હિંચીઆ, સ્વામી ઘરેલી સાથ.

મન માન્યું સુખ માણિયુ, હેતે ધાલી ગળામાં હાથ. પ્યારા. ૯૨

ચંદનતર ચિતહર તમે, હું વહાલા થઈ વેલ,

જીદિ પામી વળગાતાં. સ્નેહ સંલડી રસથી સિચેલ. પ્યારા. ૯૩

શરદઝડતુ સોહામણી, પૂરણ ચંદ્ર પ્રકાશ,

મંદ પવનની લહેરમાં, વહાલા વિલસો છો વિવિધ વિલાસ. પ્યારા ૯૪

અંતરપુરમાં એકલા, છાના રાખું છેલ,

કેક કળાને કેળવી, રમી રસિક કરો રંગરેલ. પ્યારા. ૯૫

તન મન ધન અરપણુ કરી, રંજન થઈ દીન રાત,

હાજર રહીશ હજુરમાં, પ્રભુ અવર પુરૂષ બાત તાત; પ્યારા ૯૬

સુમતિવીલાસ—કાલીંગડો—કુમરી.

પ્રિયા મારીરે પ્રાણ થકી તું છે પ્યારીરે, એ ટેક

સુદર વદન સરોવર અંદર, નયન કમળ છળિ ન્યારી, પ્રિયા.

તું કોમળ કેમ કાળવ્રુ કાપે, મારી કટાક્ષ કટારી. પ્રિયા. ૯૭

ગાલ ગુલાબીએ બિંદુ બિરાજે, મૃગમદનુ મનોહારી, પ્રિયા.

મંદ હસી મમ મન તેં હરીયું, અમૃત વચન ઉચારી. પ્રિયા. ૯૮

કનક કળશ કુચ કંચુક દસીઆ, સ્પર્શ સદા સુખકારી, પ્રિયા.

નિરૂપમ નારી તને નિરમાવી, ઉર્વશી ગરવ ઉતારી. પ્રિયા. ૯૯

રોજરહિસ લુગ સમિપ રસીલી, સજ્જન સંબંધ વિસારી. પ્રિયા.

હાલ પિતાછની પાસે જવાની, વૃત્તિ કરી છે વિચારી. પ્રિયા. ૯૭

કામસેના—(દાદરો, કાન્તા કેમ થશે એ રાહ.)

નાથ નવ કરો બાત ધર જવાનીરે, વિરહલાલ શું વેદાય. નાથ—૮૦

નહી જવાય, લાગુ પાય, દુસીશ્રુ સદાનીરે,

પ્રેમનો ઝરો તક મળી પીવાનીરે, સ્વામી સંગ, રમવા રંગ, નાથ—૮૧

સુ—શીકર પરહરો, માઈ વચન માનીરે, નહિયામ, લેખદામ,

કરીને કામ, આવુ આમ, શું પછી કહેવાનીરે. શીકર—૮૨

ધીરજ મન ધરો, તજ દષ દીવાનીરે, મોહબાણુ, મકડીપાણુ,
વિનયવાણુ, લાવે લાણુ, વખત પહોડવાનીરે. શીકર—૮૩

ગિતી.

કા—વિરહાનળથી બળતી, મુજને મુકીને નિજધર જાણું,
ભોગી બલે પધારો, ખચિત મારે આજ નથી આવું;

મુ—ચતુર વિચક્ષણુ ચતુરા, ઘટે નહિ તારે ઘેલું આવું,
તારા સમ હું ખાઉં, હરિણાક્ષી હમણાં જઈને આવું.

પ્રવેશ ૭ મો.

ભે—(લોપાળી કલ્યાણ દાદરો આપ વેરી મુડ, એ રાગ)

બાપ પટારો કેમ ઉઘાડ્યો, જોઉં કુચી બેસરી કેમ;
સાહેબ બાપા ખહાર ગયા છે, શું ? ધુન્નમાં ઘાલ્યું લેધ ૮૮

બધું ધરેણું ક્યાં લઈ ચાલ્યા, આમ કરી તરકરતું કામ;
પડશે માથે અરે અમારે, પાછું મુકો તમે તમામ. ૮૯

મુ—ચખાવણા તું ચડી ગયો છે પરતી તારે શી પંચાત,
બસ બસ તારે નહી બોલવું, હમણાં પાછળ પડશે લાત,
નીચ જાત ચાકરતી તારી, આખર જોડા ઉચકનાર;
આવ્ય રાંડના હવે અડવા, બંદાતો આ ચાલ્યા બહાર— ૯૧

ગીતી.

સદા—સુમતિવિલાસ સાથે કરે ધમાધમ અરે આમ શાથી.

જો—આ તાળું ઉઘાડ્યું, હાર ધરેણું અયું મજ્જુસમાંથી.

સં—બનઝારો—(પ્રિય મિત્ર વીના હો બાપ—એ રાહ.)

પ્રજાએ માર મન પ્યારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી;

જો—મેં વાત પ્રથમ નહી માની, પણ છેલાઈ નવ રહી છાની;

અર્ધ ખરી ખાતરી મારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી, ૯૯

સમજી એને મેં સારો, કરીયો નહીં કદી દુઝારો;
એ જુલુ કરી છે ભારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી.

૯૯

સહ—બહાલી તેં અધીક વખાણ્યો, અદેશો અલ્પ ન આણ્યો;
પણ સોજત મળી ન સારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી.

૧૦૦

ઉઘાડી પુત્ર પટારો, ટંકાવળી હાર તમારો,
કયો હરણુ રહ્યો હું હારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી.

૧૦૧

સે'—શી રીતે હું સમજાવું, રે ઘડપણમાં ગભરાવું;
જોગાંથી યશે જુગારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી.

૧૦૨

કિચિત કહેતાં કોપે છે, લજ્જા કુળની લોપે છે;
સૌ વિનય વિવેક વીસારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી.

૧૦૩

સહા—પેઢીમાં કદી ન પેસે, બધડી મમ પાસ ન બેસે;
જાય નિત રમવાને જારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી
કધકે ધન મિલકત મેલી, હરજાજ કરાવી હવેલી;
નજરે જોયું મેં નારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી.

૧૦૪

પ્રવેશ ૮ મો.

કામસેના—(ખમાય જીલ્લો દાદરો, આવત મોરારી એ રાહ.)

વાલમ આવેરે (૨) આલી જોને આ આનંદ કદ,
નંદનદ મંદમંદ હસી હસાવેરે

વાલમ—

ચંદ્ર વદન મદન મોહન, નયન નીંજ નચાવે,
ચતુર ચીત ચળાવે, ઇશક ઔપધી લમાવે;
તાપ સૌ સમાવે, જોડું ભાવેરે.

વાલમ—

સુમ—(ખમાય જીલ્લો પંજીખી, સૈયાં જોડે મોરી બૈયાં એ રાહ)
પ્યારી સુણુ તું જીવન મારી, પ્યારી— એ ટેક.

લે આ હાર અમુલ્ય આપું, કોકિલ કંઠે ધારી. ૫ પ્યારી—
તુજ તન વનમાં મમ મન મૂલ્ય, અમુલ્ય તું અવીચારી. પ્યારી—

- કા—નહીં ડર ઉઠીરી ઉપર ફરે છે, સર્વ વીવેક વીસારી. પ્યારી—
- સુ—નાણુક ઉપર નયન બાણુથું, ફેડે મદન શીકારી. પ્યારી—
- વેંણી નાગણનો ડર મુકી, ભટકે પણ ભય ભારી, પ્યારી—
- ક—કદળી જલે કોમળ મૃગને, પા પ્રીતી રસતારી. પ્યારી—
- કા—પ્યારા છો મનમોહન મારા પ્યારા— (એ ટેક)
- પીશે પ્રીતમ વદન બાગમાં છે અધરામૃત ક્યારા. પ્યારા—
- ક—જય ચાંચ લાં મનુર નથી ડર, મારગ સકળ મુશ્કારી. પ્યારા—
- આ લન વન સુંદર મનમોહન, નાવે ચોર નકારા, પ્યારા—
- કા—મમત્તી હરણીયાં હરણે, સઘ મનોરથ સાર્યા. પ્યારા—
- સુ—ખમાચીની હુમરી પંજળી (પીલાખીનાજીઆમોરા એ સહ)
- મારી પ્યારી આ તમે ઊઠીને મુકો ઠીક, (એ ટેક)
- લાવતાં ઘરાણુરે, જોમતાએ તો જાણ્યું રે;
- લાણ્યું તેણે તોય આણ્યું અણવી અધીક— મારી,
- ખાધી હશે ચાડીરે, ઠેઠ હું પહોચાડીરે;
- હમણા આવું જાવું જોમએ, બાપાજીની ખીક; મારી,
- કામ—જોગીઆ આસા (જશવો સીતમકું એ સહ)
- ખરે પ્રાણ પ્યારા તજને મને, હજી શું જવું છે પીતાજી કને;
- સુ—સમજતી નથી તું જરા સુંદરી, અરે આંખ આંસુ થકી આભરી;
- કા—છબીલા પતી છોડતારી નથી, જુદી નહીં પડે માજલી નીરથી.
- સુ—જશવાર જઈ હાલ આવું અહીં, અધીરી ન થા મલ મોલુ સહી;
- ધડી એક ઘરમાં નથી જોડતુ, નથી ચિત વેપારમાં ચોટતું,
- કા—મને પ્રેમ એછો દીસે છે પતિ, બીજી કામએ શું? બગાડી મતી
- સુ—અરે જહલી તું આખ આશું? વહી.....
- કા—..... પક્ષરો પલગે જવાશે કદી,
- તમે આમ બાનાં બતાવો નહીં, રસીલા વીના હું શકું શું સહી;

પ્રવેશ ૯ મો.

સેજલદે-(રામચી દીપચંદી.) કુંવરી કુંવર મારાં લાડકાં એ રાહ.

સ્વામી શરીર સોસાઇ ગયું, આમ કરતાં ઉચાટ;

માધવથી મટતા નથી, લખ્યા લેખ લલાટ.

સ્વા—

સદગુરથી સુધર્યો નહીં, સુણી સદ્ ઉપદેશ;

સ્વારથક્કતની સોજતે, વંઠ્યો પૂત્ર ત્રિશેષ.

સ્વા—

હાથયો હાથ હાથ કરે, હરવા માલ હરામ;

એણે ઉત્તેજન આપીયું, જગા ગણિકાને ધામ.

સ્વા—

ભણવું ને ગણવું ભૂલી ગયો, અળગો મુક્યો આચાર;

જાતો નથી જનમંદીરે, વળી તણ્યો વેવાર.

સ્વા—

ઢાંક્યું રહ્યું નહીં ઢાંકતાં, કર્યો વેશ્યાએ કેર;

એક દીવસ અઠવાડીએ, આવે આપણે ધેર.

સ્વા—

સદાકૃપા-શાને રહે છે તું સુંદરી! સમજ શાસ્ત્રનો સાર;

અમને શિખામણ આપતાં, આશી આંસુની ધાર.

શા—

ધરમ નીતિ તજતાં થકાં, નહીં ધમકાવ્યો નામ;

સમજણ વગર સ્વતંત્રતા, આપતાં થયું આમ.

શા—

સંસારમાં સુત સુંદરી, છુટા મુકતાં છેક;

પસ્તાવું પડશે પાછળ થકી, વંહી જાતાં વિશેક.

શા—

ખાલી થયે ધન ખાનગી, માગ્યું મુતીમતી પાસ;

વિલખ થતાં વઢ્યો તે થકી, એથી મુનીમ ઉદાસ.

શા—

નિંદાએ છે નાત જાતમાં, લુપ્ત્યો કહે એને લોક;

હાલકો પડ્યો સગાં જાલામાં, વીવાહ કરશે શું ફોક.

શા—

હાડી પીના ગયો હાથથી, હવે કરવું શું હાલ;
તેતો નથી મને સુઝતું, બધો બગડ્યો છે તાલ.

શા—

સે—

ત્રિતાળી ચાપાઘ.

ભલે આવ્યો આ અવસર ભાધ, સાંબળે તો તને કહીએ ટાંઠ;

મુ—મારું માંથુ માડી નીત ફોડો, એથી ધરમાં આવું છું હું થોડો;
હમણાં કરશે મારા બાપા બકવા, તેતો નહીં દે મને અહીં ટકવા;
ખોલ ખોલી કરો છો બેજાર, બાપા આ સાલ્યો હું મારે બહાર.

સે—શું તું આમ કરે છે તે સારું, નથી આપણે તો નાર કાર;
ગલ્લો થઈને શું થાય છે ગાંડો, છોકરવાદી મોટા થયા છાંડો;

જક કરવી શી હમણાં જવાસે, જરા બેશ તારા પિતા પાસે;

મુ—મુઠી દેને માડી છોડો મારો, નથી મુઠ સમ બીજને નકારો;
નથી રોક્યો રહેવાનો તમારો, હાહા જહિયું ત્યાંનો હું જનારો;
બુદ્ધી બગડી બુદ્ધાં થઈ બાજો, તમે મારો મુકાબો મલાજો.

સે—પથ્થર જથ્થરવથ્થર ક્યમ ખોસે

મુ—.....વાર છો રહ્યા પથ્થરાની તોલે,
પણ તમને ઉઘાડું જણાવું, આવું દેખી હવે નહીં આવું.

ગીતિ લાવણી.

આમ મને અપમાની, ઉઘ્યો આપણા કુળમાં અમારો;

હાય હવે શું કરવું, જશે કુરતાં જનમારો મારો.

સે—અરજ કરી રાજને, તજવશું વેશ્માનું ધર તેને;
ઉપાય છેલો એ છે, મારાં સમ છે તુ રહતી રે'ને.

સે—નથી સઝતું સ્વામી, અરે લોથ વાળી તે જગમાડી;

સે—વખાણુ બેળા થઈ છે, ધણી વારથી આવી છે ગાડી.

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ—(સોરઠી ગજલ દુખ્યો આજ તાપ વિલાપમાં, એ રાહ)
 આજ આવી રાજ હજુરમાં, કરજોડીને કરં વિનતી; એ ટેક)
 એક કામમેના વેસ્યા અહીં, સાચી શત્રુ તે તો મારી સહી;
 રાત દિન ઘેર તેને રહી, મમ પુત્રની બગડી મતિ. આજ,
 દુગમાં કલંક કપુતથી, અમને જરા ગાંઠતો નથી;
 એથી આપને કર અર્જ આ, મુકી બેટણું પદ ભુપતિ. આજ
 હુકમે અમારી પીડા હરી, ગણિદા કનેથી કૃપા કરી;
 અમ પુત્ર આપ અપાવિએ, થાઓ રાજની ચડતિ રતી, આજ

કન—(ભરથરી બ્રાતા વિચારીને તમે—એ રાહ.)

સુણો નગર શેઠ (૨) સૌ સાંભળી વાત તમારી,
 રાજ નીતિની રીતથી, અંતરમાં અમે ઉતારી;
 પરનું ખેતર (૨) જે આપણું દોર ખાએ,
 ક્ષેત્ર ધણીને શેઠ શિક્ષા શી રીતે થાએ.
 કોઇ ઘર વેચી, (૨) બાવો બની પટલી બાએ,
 રાજ તરફથી તેહને કહો શી રીતે રોકાએ;
 વળી મૂંઝ મનુષ્ય (૨) નિજ મનની મેળે મરશે;
 અપરાધી એ વાંકનો બીજો શી રીતે મરશે.
 તમ પુત્ર એમ (૨) વેસ્યા મંદિર બધ વસિયો;

કેમ કરીએ એને અમે જે હાડ શ્વાન સમ રસિઓ,
 વળી ગુન્હા વગર, (૨) ગણિકાને નવ દંડએ;
 કરીએ શું તેતે કહો, જે આલે નિજકુળ રાહે.
 તમ શરમ થકી (૨) આલો ગણિકા ધર આવું;
 માફ જોર તથી જરા જો સમજે તો સમજાવું.

સચિ—ત્રેશ્યા મંદિર (૨) સ્વામી શા માટે જાવું,
 હુકમ હજુરનો હોય તો એને અહીઆં ખોલાવું;

કન—ના સાં જમશું (૨) અડચણ એને નહીં કરવી;
 જાતે તરદી લેઈને હરકત શ્રેષ્ઠીતી હરવી,

સદા—માહારાજ કૃપા (૨) નિજ પ્રગ્ન ઉપર રાખો છો;
 ગરીબ તવંગરને સદા ઇન્સાફ અદલ આપો છો.

વિદુ—એક છે અરજી (૨) માહારાજ તણી શી મરજી;

સચિ—ભલે વિદુષક છે હુકમ સરવ ખુશ કચેરી કરજી.

વિદુષક—

આખખા

અરજી સાંભળોને સરકાર, મુજને ગાંઠતી નથી ધરનાર, (એ ટેક)

અગિયાર ત્રાગે ઉંઘમાંથી ઉડી, તરત તડકે જામ;

દાતણુ ઠંધા વીના મોગરીને સુંળા, ખોળામાં લપ્પને ખાખ અ

ખાંક ચુકું ખોલી વઢવું ને રડવું. પુઆડ રાંડને રોજ;

ધરમાંથી ગોળ ધી ઓશી ખાવાની, ખોટી પડી છે ખોજ. અ.

પાડા પાડોશીને હોશી ડોસાધી, લેલી ચુકી લાખ વાર;

ખોતાલાં ખાજકને નિત્ય ખજુદે, ચારે મને પણ માર, અ.

રાખતા ઢગલામાં ફોરા પડ્યા જેવું, રાંડના મહોલાનું રૂપ;

જૂત ભડકામણી મારે કુભારજી, ભડકી મરૂંધુંરે ભૂપ.
 સુમરીના માળા સરખું છે માથું, વેંત વેંત લાંબા વાળ;
 ખણુતા ઘુઓતા ટોકળા ખેરવે, પરસેવાની પડનાળ.
 હોળી દીવાળીએ નહાવાનો નેમ છે, વડી ચતુર છે વહુ;
 અંજો ઓધરાને લુમડામાં લીપ્યા, મારવાડ કેરી મહ.

અ.

અ.

અ.

અદા—(સ્વગત) ગીતિ—લાવણી

કૃપા કરી મહારાજ, અપાવશે સત વેશ્યા પાસેથી;
 આજ સાસરે એને, ખરે પત્ર હું લખું ખુલાસેથી.

અવેશ ૨ જો.

સુલગા— (ત્રિતાળી ચોપાઇ)

સ્વામીનાથ મારા શિરતાલ, એક વિનતી સાંભળો આજ;
 પુછીશાળી લીલાવલી એની, કરવા યોગ્ય ઉમર થઇ એની.
 લખ્યા પત્ર વેવાઇને વહાલા, એકેએ વાંચી ગાદી તળે ધાલ્યા;
 ચડ્યો મરવ હાહા કરી જેમ, નથી ઉતર આપતા કેમ.

૧

સો—આજ પત્ર વેવાઇને આવ્યો, ઘુઓ કેવો વિચાર જણાવ્યો.
 લખે છે કે લખન તમે લેજો, પછી પત્ર લખીને પાઠવજો;
 વાંચીને અમે ત્રિવા આદરશું, પછી કામ ખીજું બહું કરશું.
 હવે કાલ જોશીને બોલાવું, રડો લખન દીવસ લેવરાવું.
 પછી પત્ર વેવાઇને લખાવું, જશ લેવાને જન તોડાવું;
 મોટી મંડપ રચતા રચાવું, મુકી ઝાલર છાટ જડાવું.
 હાંડી ઝમઝમ તપતા બંધાવું, ઘણા મુલા મલેયા ખીજાવું.
 જાનની સાથે નાવ જમાડું, પ્યારી હું શ વારી પૂરી પાડું;

૧. વેશ ૩ જો.

કામસેના—ગઝલ (હમતો આશક એ રાહ)

કર્યું મમ ઘર પવિત્ર આજ પધારી પ્રભુ,

નમુ નરવર લુડીની લાજ વધારી.

કર્યું—

સચિવજી સાથ કૃપાનાથ મોટી કૃપા કરી;

લાજર હજુર હું ગુલામ થનારી પ્રભુ.

કર્યું—

સચિવ—(રાજની સુચનાથી) દાદરો સમાલતેગ અદાદો—એ રાહ.

આપો શેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી, રે જરા વિચાર કરી.

વારાંગના વિચાર કરી, આપો શેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી;

પ્રાચે કપડી હોય વણિક જાત ખરી;

સોખત સ્વારથીઆની કરવી તો વિચાર કરી.

રે જરા—

પીકદાની સમ પવિત્ર વણીક મીત્ર વરી;

અડ્યું એ પીના રહ્યું શું કો' વિચાર કરી.

રે જરા—

પાછી હોયને તમે આ સોનૈયા ભેટ ધરી;

માનો મહીપતીનું વચન સુવિચાર કરી.

રે જરા—

કામસેના—(કોવમાં) મુણે દિલ્લિ તપ્ત એ રાહ.

મુણે સચિવજી ચતુરસુજાણ છપીલો છોડનારી નથીરે. ૨૬.

પૃથ્વીનાથ માગે તો આપુ હું પ્રાણ.

છપીલો.

પ્રેમ ગાંઠ બાંધીછે કરી પ્રયાસ, છ. તમે તોડાવોતો શું બતાવી ત્રાસ. છ.

મનમમતોથી મોજ ન મુકાય, છ. જીવ જતાં સુધી જુદુ ન પડાય. છ.

આવુ અધરીત ઉંચરી વચન, છ. મોટી હોળી સળગાવી મારે મન. છ.

મહારાજ મે'ર કરી કરો માફ, હ. આવો અવગો થશે શું ધનસાર. હ.
તમે શીદારસ કરી હશે શેઠ, હ. વેસ્યા પાસે લેવા આત્મા હશે વેઠ. હ.
નહીનહી આવે આપને આવાસ, હ. મૂઢીઘેને મૃગતૃષ્ણા જેવી આશ. હ.
સદાકૃપા—(મરીઆમ્મથી) ગીતિ લાવણી.

અરે હવે શું કરવું, પુત્ર બીજેગે ઉપજે પરીતાપ;

પાંચ દીવસ પરણાવા, કૃપા કરી અપાવીએ આપ.

સચ્ચિત્ર—(રાજાએ દ્રષ્ટિદ્વારાએ હુકમ ક્યો તેથી)

પુત્ર શેઠને સોંપો, રાજ હુકમને તમે માન આપી;

મન પરતાવું પડશે, આ જો છેલ્લી આજ્ઞા કિત્યાપી.

કા—હજુર હુકમ કિહાવું, પણ જો અવધી ઉપર દીન જાશે;

તો મમ મૃત્યુ થાશે, પ્રાણજીવન ટકશે પરણી પાસે.

સ—જાઓ શેઠજી સાણા, પુત્ર આવશે પ્રેમે પરણાવો;

હર મંગળ ગવણે, લક્ષ્મી વાવરીને લેજો લહાવો (જાય છે)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ—

(નારીના કટાક્ષ પાસે એ રાજ)

પ્રાણ પ્યારી લગ્ન આજે તે' વધાવી લીધ;

પુત્રના પ્રતાપે થયું સકળ કામ સિદ્ધ.

જન માંહી મંત્રી પ્રમુખ આવશે જરૂર;

પરણાવાને પુત્ર જઈશું શેઠેર સારંગપુર.

સૈ—પ્રાણનાથ પુત્ર લગ્ન કરો હવે બેર;
 જન જોડી લીલાવતી લાણું આપણુ ધેર.
 “આધ” કહી પુત્ર વધુ પડશે મારા પાય;
 પૂજ્ય મણી આજા મારી પાળશે સદાય.

સૈ—“લીલાવતી” વિનયવતી સોંભળી વિશેષ,
 હવે સદીત નીતીશાસ્ત્ર વાંચતી હમેશ;
 ચાલે સદાયરણુ શ્રદ્ધા ધર્મની અપાર,
 અવળી થઇ આચરે ન કદી અનાચાર.

સૈ—આહાહા!! એવી કુળમાં વધુ પરણી લાવે પૂત,
 શોભાવશે આવીને એ આપણું ઘર સુત.
 માંડવામાં જૈરાં વણી વાર થકી ગાય,
 દહાણી આપી સર્વને હવે કરે વીદાય.

પ્રવેશ ૫ મો.

ગાનારીઓ—(સુંદરવરની ચુંદડી—એ રાહ)
 લીલાવતીએ લખી મોકલ્યોરે, કાગળ પ્રિતમ પાસ;
 ચાતુર આતુર ચીત થયુરે, વરવા સદગુણી સુમતીવિલાસ.
 બહાલા બહેલા આવજો. એ ટેક.

જો--નથી થયુંરે પોગળ શુ પ્રકાશ, લાલા ચાલો લગનમાં એ ટેક.

ઓ--ભોજન પદ્મીની આપણે આશ. લા-ટંકે સાત લાડુનો સમાસ

ગા--સરદ પુનમની પદ્મિનીરે, આંખી જોખનવતી જોમ;

દિનકર કરખીડન ચહેરે, ઇચ્છુ અંતર આપથી એમ.

બહાલા

- જો—નથી જાણતી ગુણકાથી પ્રેમ, લાલા.
- મો—કુધા અગ્નિ થશે ટાઢો હેમ. લાલા.
- મા—પરણીને સર્વ પ્રકારનારે, પૂરણ કરશું કોડ,
રામ સીતા સરખી થશેરે, જાણે “રતિ” રતિપતી સમજેડ
- જો—પણ મોટી ખોટી એક ખોડ. લાલા
- મો—મુકી દેને ફાગટ માયા ફાડ. લાલા.
- જોમતા જમજે જલેખી સજેડ; જમજે જટ જનનમાં;
(સેજલદે ખારેદો વેંચતાં ગાનારીઓ ગીંદ ચાજરો ગાય જો)

પ્રવેશ ૬ ઠા.

- મો—અમેતો જનનમાં આવ્યા, રે અમે—આસારંગપુર શહેરમાં ફરીએ;
લાલ સાહેબની જનનમાં આવ્યા રે, અમે— એ ટેક.
- પેંઠની પાધળી રેશમી ધોતીયું. શેઠની ઓઢીએ શાલ;
લભકો લાડુ ભટનો ભાજો, વાંકડા મજના વાળ; અમે.
- વાર લાગી ગઈ આટલી બધી, પેંટની કરતાં વેઠ;
દખણા લેવા દોડાએ અમે, પરણી ઉઠ્યા શેઠ. અમે

પ્રવેશ ૭ મો.

- શુભ—(પ્રથમ ગણપતિને લાગુ પાપ રે. એ રાહ)
- આજ આનંદ આપણે ધેરરે, ઉજળો અમશર આજમે લીલાદહેરરે.
- વાજાં વિવીધ પ્રકારનાં વાજરે, જેના નાદથી આંખર ગાજરે.
- સીલાવતીને લાયક વર મળિયોરે, આજ આંગણે સુરતર ફળીયોરે;

માથે મોતીનો મોડીયો ધાલીરે, જમણે હાથે રામચંદીવો અલીરે;
 ગાતી વાતી સૈયર સાથે ચાલીરે, મોટી હુશે હુતો વિવાહ મહાલીરે,
 નાણું વાવરવાતું આવ્યું ટાણુરે, જુગતે નાક જમાઈ તણું તાણુરે;
 ત્રિતાળી ચોપાઈ.

મો—ચાલો ગોત્રને ફગે લાગો,.....

મુ—.....વરના વાંસામાં ધાપડ ભાગો.

મો—હવે દક્ષણા અમને અપાવો.....

જો—.....ધોઆ પારેખ આને પતાવો.

સખી જોયું જમાઈ મુખ ચંદ, આજ પુષ્પતાં પરમ આણુંદ;

કન્યાદાન ઉમંગથી કરીયું, આપી વાહન ધન દીલ ઠરીયું;

કોડે ચોરિમાં પીરસ્યો કસાર, ઘણા હેતે કરી ધૂતધાર;

મો—જોડું અવિચળ રહેજો સદાય, જુગતે જનને ઠરજો વિદાય.

પ્રવેશ ૮ મો.

ગીત.

મુગુ—શીલાવતી સાહેલી, કાલ જન્મની શું તું સાસરીએ;

લા—સુગુણનંજરી સાહે, બોલ્ય ગીત ગાઇ ગમત કરીએ,

મુગુ—(હીંચોજે ખેરી) સાહે સાહેરે મુરત શેહેર એ રાહ,

સૈયર મુખકર સંસાર, શીયળ ભૂપણ સજીએ;

એ વિષુ નિગુણાં નરનાર, તન મનથી તજીએ;

પર નર નારી પ્રેમ પ્રદીપમાં, પડી પતંગ સમાનરે;

મુગુશ શરીર મગગાવી મૂકે, કંઈક નક્ક નાદાન.

એ રેક.

શિયળ.

અવર અખડિત અંગ અનુષમ, નહી મળે એક નાકરે;

શિયળ વીના એવા સદગુણ સૌ, છમ સોમલ સંપાદ. શિયળ

વ્યભિચારીને સૌ સંસારી, કરે અધિક ધિક્કારરે;

પરપોજે પકડાતા પડીઆ મોટા જનને માર. શિયળ

જાર કરમથી જોહ જગતમાં કરે કલહિત કુળરે;

અક્લમાં અંગારા ઉઠ્યા, ધરમ કરમમાં ધુળ. શિયળ

વૈર નિરોધ વધે વ્યભિચારે, નિશ્ચે ધનનો નાશરે;

શિશુમત કેશવ શિયળવંતના દેવ સરીઆ દાસ. શિયળ

ત્રિતાળી ચોપાઈ.

સુ—એન બેસજો પાણી પી આવું.....

લાલઆ—.....બાબુ હમણાં જરા જાહ આવું—

સુમ—(હીલાવતીના ચીરનો ખલવ પકડી હાથોએ બેસારતાં)

બેશ બેશને કેમ બીહે છે, કોઇ બીજું નથી તુ શું કહે છે;

લી—હમણાં આપશે મારી સાહેલી, લાલઆ મુજને ગયાં મેલી.

સુ—અહી કોઇ નથી આવનાર, આમ શરમાવું એ તહી સારું,

સેજલદે—

ગીતિ.

સુમમા વેવાણુ આવ્યાં, લાલ બોલ્ય ક્યાં મઠ બાબુ લારી,

લી—મુકો પ્રાણવ મારો, મને જતાવો મા આવ્યાં મારી.

સુ—(સ્વગત) આ મુઘ્યાની દુઘ્યા, માતપિતાએ મુજને વળગાડી,

માન્યું કહ્યું ન મારું; અરે રાંડ આ વખત થઇ આડી.

એને બોલાવાના બહાલી વેશ્યાના મોગન બાધા,

મોટી ભૂલ કરી મે, હવે શરી બોલાવાની બાધા.

મે—અલ્યા અથડે છે ક્યાં, કરો તૈયારી કોસખી જાવા;

મે—તું જા હું આવુંછું, બરી ડાબડામાં બાતું ખાવા.

પ્રવેશ ૬ મો.

સ્ત્રીઓ—(માતા લીખ્યાને મુંખા મારા ચોરડા—એ રાહ.)

પરણી નવમા વાસખીએ પધારીયાઆં, વાળનાં વાગે જોવાને રદલાગે,
સાહેબડી, લાડી લાખેણી લાખ્યો લાડણો. (એ ટેક).

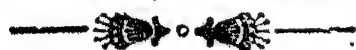
ધન્ય ધન્ય સદાકૃષ્ણ શેઠને, જનનજેડી નાંખ્યાં છે નાણાં તોડી. સા.
રથમાં વરવહુને ચમર વીંઝાય છે, દીસેડાલા, સેજવદેના જાયા. સા.
જગસાડી વરવહુની જોડી જોધને, ખેડીગોખે ઉડાનીસાસા નાખે સા.

મે—લાલ સાહેબને સમજાવે સાનમાં, લલચાવેને મોતીકે વધાવે.

સાહેબડા !! શેઠની ફજેતીના ફાળકા.

સ્ત્રી—મેકું માહાજન સાજનમાં મળ્યું, આવી રાજકચેરી નૃપપેરી. સા.

અંક દ્વિતીય સમાપ્ત

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સુમતિ— ગજલ (હમતો આશક હું—એ રાહ),

મારા બાપે વેંગ આ વળગાડયું શો વિચાર કરી,

ઉંધી ગઈ રાંડ હવે કરવું શું અહીં વાર કરી;

મારી જીવજનનો મુંજ વગર જરજન જશે,

હુંતો મારે આ ચાલ્યો આ રડતી છો પોકાર કરી.

લીલા—

સ્વામીનાથ સ્વામીનાથ એ-સહ.

પ્રાણપતિ પ્રાણપતિ પ્રાણપતિરે, અહીં નથી અહીં નથી અહી નથીરે.

(અચાનક આવો કોપ ક્યો કીરતાર— એ સહ)

અરે અહીં એકલી મુકીને મને આમ, અચાનક ઉડી કંથ કયાં ગયાતમે;
 પેલા સમાગમે સ્વામી આતે શું કંથું, સાંભળેલું મેંજે હવું તે સાચું કંથું
 ખચિત પીયુષ ઉંઘતીગણીને ખસ્યા આશરેજાણુંધુંવેસ્યાઆવાશે વસ્યા,
 આમ્રની ઇચ્છાએ આવી લાંતો આકડા, પડ્યાંગના કેસપાસમાં પતિપડ્યા,
 બધામિચારી વરતણા પાલસે પડી, જશે જનમારો મારો રે રડી રડી,
 આ હીરા મોતીના હાર હવે નગમે, ઉમદાદુ કલ મારી દેહને દમે.

ગજલ.

મારા પતિપરવશ હવે શું કંઈ, જીવ તજી તો આત્મઘાતક કંઈ,
 કંથનો વિયોગ થયો કરમે કરી, કુલની ચાદર નથી ફાવતી જરી.
 અવીતી અમૃત પીવા પતીની કને, ખાંડે નિર મળ્યું નહી અંજળીમને.
 કરમની કથા બીજે શું કંઈ કંથી, આ પીડા મટાડવાનો ઉપાય નથી;
 સંકટ સહન કરે સુકુળ વધુ, જ્ઞાનીએ દીડેલું હશે એ બન્યું બધું;
 પિઆણું તેજવી ઝટ પીયર જતું, મુઠ્ઠા રહું હવે જરા શા સાંડે લતું,

રાગ કલ્યાણ. (શ્રી જગતપતી એ સહ,]

પ્રિય પતી તમે, ઝટ આવો આ સમે,

આપ વિના વિરહવન્ધિ શી રીતે સમે.

૨૬.

વેસ્યા બહાલી હતી પતિ તો, ન'તી પરણવી નાર;

નિદ્રા મુજને નામ ન આવે, આપ વમર આ કાર.

પ્રિય

આભૂષણ અંબર બીજાયાં, કરતાં અશ્રુપાત;

સેતાં સેતાં નથી ખુટતી, અરે સક્ષસી રાત.

પ્રિય,

મને ભાસકી સરખુ બાસે, શયન ભુવન જરતાર;

જાંઝર જાણે જડી બેડીઆ, અદળાવે આ વાર

પ્રિય

કનક વલય કરકડી ખરોખર, વર વિણુ કેદી વેશ;

આંખે લાગે આંજોલી આ, મરયાં સરખી મેશ.

પ્રિય

નંગ જડેલી નવીન ઠંચુકી, બધન સરખી ખાંચ,

બહુ દુઃખ દેછે કામ દરોગો, હવે કરે શું હાય.

પ્રિય

અલંકાર ધખતા અંગારા, મણીધર કુલની માગ;

મંદ પવનની હોરો લાગે, જાણે અગ્નિ જાળ.

પ્રીય.

કસ્તુરી ઠંકુને કેશર, રસીયા તુજ વિણુ રાખ;

પતી વિણુ કોણુ કરે પરીપૂરણ, અંતરના અભિધાખ.

પ્રીય

લલિત છંદ.

અપટ હે પતિ કેમ આ કર્યુ, ધીરજ હું હવે સ્ત્રી રીતે ધરું;

નવ ધરી દયા લેશ નાથજી, તરત આવતાં શું તમે તજી.

હરખ મુજનેરે ધણો હતો, જરૂર આજથી તે રહ્યો જતો;

જરિક વાંકમાં હું નથી હજી, તરત આવતાં શું તમે તજી.

પ્રવેશ ૨ જો.

કામસેના—કાફી છલ્છો હુમરી (પદા કારનસે—એ સહ)

સખી કેમ ન આવ્યા નાથ હજી, હુંતો ખેમણુ થઈ સચુગાર તજી સખી—

દુશમન મદન સતાવે નીસદીન, વાર કરે તહી વાલમજી.

સખી—

જંખાપાત કરે ઝરખેથી, વધુ વશ થઈ મુજને વરજી,

સખી—

કપટકળા— (આલિંગન તોયદ્રગ—એ રાહ)

આમ શું કરેછે આવી રજતો ધીરજ ધર, આમશું—એ રાહ.)

ધરધર વર ચીવર, કર નજર નિરખ વર હરખભર;

મિત્રાવ્ય કર કર, અમશું કરેછે આવી રજતો ધીરજધર.

સ્મર જ્વર હર સુખકર ધનવંતર, ભરજોમન ભેટી સુંદરવર,

અધર સુધારસ પાછ પરસ્પર, કામ કીડા સખી કર કર, આ.

કામસેના—(હિરી સામરો હજુએ ન આયો એ રાહ)

ભલે આવ્યા હવે ભરાણી. (એ ટેક)

અવધિ ઉપર ગઈ એક થી પણ, મેં જુગ માફક જાણી,

સલવાદી તમે શેડજ સાહેબ, હું ગણિકા થભરાણી;

ધીરજ નહીં અલ્પ ધરાણી, ભલે આવ્યા હવે ભરાણી.

માલતી કુત્રની માળ ખેરાવું, જે મમ હાથ ગુંથાણી;

ગજરા ગુલાબ તણા કર ધાલુ. લ્યોને સુગંધી સે'લાણી.

અત્તર ઉંચુ આપુછું આણી, ભલે આવ્યા હવે ભરાણી.

સુંદર શયન ભવન શણુગરું, લાલ હું તો લલચાણી.

પ્યારા પ્રેમરસ પાઓને પીઓ, મન ગમતુ સુખ માણી.

યોવન મદ અશ્વ પલાણી, ભલે આવ્યા હવે ભરાણી.

સુમતીવિલાસ—પ્રેમની પીડા તે કોને કહીએરે—એ રાહ)

મોહી રહ્યો છું મંદ હાસ્યમાં, રસીલી તારા મોહી રહ્યો છું—એ(એટક)

પિતાજીના આગ્રહથી પરણ્યા ગયોપણ, અલ્પ નહિ એસમે ઉલાસમાં;

શત્રુના સમાન લાગ્યાં સર્વ સગાં બહાણાં, અહરનિશ તુજવિના ઉદાસમાં;

એકરાત્રી રહ્યો નહીં પરણી ધરણી પાસે, એકલી મુકી આવ્યો આવાસમાં;

આપણુ એ ભોગ ભોગવીએ ભોગ એના, મૈયર જવાની એક માસમાં.

તુજ થકી અધીક કોઈ વિશ્વ નથી બહાલું, પ્રતિજ્ઞા કરૂં છું પ્રકાશમાં;

કામિની તમે કર્યું કાંક મનં કામણુ. પકડી જકડી પાડ્યો પ્રેમ પાસમાં;

વણુજતે વેપાર બહાલી ધર્મ કર્મ શર્મ તજી, ગાળવીએ થય બધી વીજાસમાં;

રસીલી તારા મોહી રહ્યો છું મંદહાસ્યમાં—

પ્રવેશ ૩ બે.

મુગુમુંજરી—હાહી હાહી પ્રાંજખી (વિધાતા બન્ય છે). એ રાહ).
લાલાવતી કેમ તું આવી સાસરીએથી ઉદાસ (એ ટેક).
શાંત સ્વભાવના સસરાને સાસુ, વળી વર સુંદર સુમતીવિદાસ. લી.
મુજ આગળ અંતર મુકીને, મારી પ્યારી તારી પીડા તું પ્રકાશ, લી.

લાલાવતી— (ખનઝારાની દેશી)

તું સાંભળ સૈયર મારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી,
સાસરીએ ગદ્ય સૌ સાથે, મને નથી બોલાવી નાથે;
છે સત્ય શિયળ સંહારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી,

મુ—આ શું ! બોલી તું બાળા, અમાથા ફરીઆ અહીં બાળા;
હેં !!! તુજવર શું વ્યભીચારી, તને ખમા ખમા સખી મારી.

લી—સંસારીક સુખની આશે, ગદ્ય શયન સમય પતિ પાસે;
હું નિરાશ થઈ ત્યાં નારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી,
બળી ગત મોહન મારા, મેં કહ્યું કેમ છે પ્યારા;
ગર્વિષ્ટે નહિ ગણુગારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી;
બીજું બોલી નહીં કાંઈ, સુદૃઢ રહી પછી શરમાઈ;
વળી મળી આંખ ત્યાં મારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી,
લંપટ ગણિકાના લાલા, અરંધીએ ઉડી આવ્યા
દેંતી નથી વાત વધારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી;
શું શું દુઃખ ભાખું સજાતી, રોતાં રોતાં ગદ્ય રજની;
બચબીત અવસ્થા ભારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી.

મુ—રેં છેલ છતીલી છાની, દુસ્સુણી મળ્યા દિલગની;
રે ! આ શી અવસ્થા તારી, તને ખમા ખમા સખી મારી.

લી—દશ દિવસ રહી સાસરીએ, મોહન નાવ્યા મંદીરીએ;
પિયુ દર્શન વિણ દુઃખકારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી.

ચોવન વન ખીલ્યું માંડું, વિરહાનળથી બળતાંડું;
 વિણ મળે પ્રેમ રસવારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી.
 આ વાત પિતાજી બોલે, તો અંતરમાં દુઃખ આણે;
 મમ માતા રડે પિત્રારી, મુજ વર વેશ્યાનો યારી.

સુ—માઢ—(અમલામાં રેન ગુજરી સળ—એ રાહ)

અરે આવડી શું અકળાયરે, બેની સૌ સાંડે થશે,
 માંસ સમજે મન મુઝાયરે, બેની સૌ સાંડે થશે. (એ ટેક)

વળશે શું વલોપાતઃ કરેથી, જપને શ્રી જીનરાજ;
 વિપત્તિ વખત ધરીએ ધીરજ, કરીએ ધરમ કાજરે. બેની.

રડી રડી થઈ આંખડી રાતી, કાયા ગદ્ય કરમાઇ;
 મદાન દેખીને મુખડુ તાર, મને થાય કાંઇ કાંઇરે. બેની.

પળમાં દુઃખી પળમાં સુખી, પળમાં રાંકનો રાવ;
 રંગ એવા જોઇ રાખીએ સખી, સુખે દુઃખે સમ ભાવરે. બેની.

શ્રી જીનધરમ સેવતાં શાણી, સુખ મળે સંસાર;
 આસન દેવતા કરશે તારા, સંકટનો સંહારરે, બેની.

લોલાવતી— (સિતાજીના મહીવાની, રાહ]

સખી પરભવ પાપ અમાપ, કરી હુંતો અવતરી;
 મને વિશ્વ વધુના પ્રતાપ, પતિએ પરહરી. એ ટેક.)

હશે ભરડ્યાં સજીવન ધાન, અણુગળ પાણી વાવર્યાં;
 કર્યું મુનિવરતું અપમાન, ધરમાદના ધન હર્યાં. સખી.

દીધી વિદ્યા ગુરૂંજને ગાળ, લેઇ વૃત ભાગિયાં;
 તોડી નાંખી તળાવની પાળ, જેનાં પાપ જાગીયાં. સખી.

કાંતો પુન્યની ફાડેલ પર્વ કે, જાન હુંડી હશે;
 તિજ ધર્મ તજ્યો ધરે ગર્વ, સખી માંડે શું થશે, સખી.

થઇ પાપી તણી પક્ષકાર, ઉતમ અપમાનીઆં;

મુઠી અળગો આવકનો આચાર, મિથ્યાતિને માનીઆં. સખી.
 કુડી સાખ ભરી સરકાર, ખોટાં ખત મેં લખી;
 દોરી દીન જનને દરબાર, દેવે કરીઆ દુઃખી. સખી.
 આવાં પાતિક મેંતો અપાર, કયાં દશે પૂરવે;
 વેસ્યા સંગી મળ્યો ભરતાર, અરે મને આ ભવે. સખી.

સુશુભ—આવો કાકી લીલાવતી બેન, ઉદાસીમાં આજ છે,
 મુઠો એને નથી ચિત્ત એન, કે' એમાં શી લાજ છે.

સુલ—કાકી જીલો કવાલી ઠોકો (પીપાકે મિત્રગિન—એ રાહ.)

તું દીલગીર દીશે શા કારણ, બોલ લીલાવતી બાધરે. (ટક)

બોલતાં બંધ થઈ શીદ બેની, લાડકડી લજવાધરે,

વદન કમળ તારું કરમાયું, કષ પડયું શું કાંધરે. તું—

તાની નણદે શું અપમાની, આણીને અદેખાધરે.

હજ સાસુએ શું દુઃખ દીધું, કે જીલમી છે જમાધરે. તું—

દશ દિવસમાં પીયર પાછી, આવી કયમ અકળાધરે,

મારા સમજે જીલું બોલે, શાણી મન સરમાધરે. તું—

લી—ખમાચી પંજબી ઠોકો દરશન બિન અખિયાં—એ રાહ)

માજ મુજવાલમ બ્યભિચારી, બ્યભિચારી ગણિકા વારી. મા—એ ટેક,

અહીંથી જઈ વેસ્યા ઘર વસિયા, દશ દિન કાઢ્યા દુખકારી; મા—

વાત નથી કરી મેં વર સાથે, શું ઉચરે આગળ તારી. મા—

સુલ—ભોગીઓ આશાવરી ગજલ પડ્યો છું વિખુટો—એ રાહ.

ઉંડા નિસાસા તાંખતી, રે! દીકરી દુઃખી. (એ ટેક)

સુશુભ—દુઃખ પોતાનું દાખતી, નથી સાસરે સુખી, ઉંડા—

સુલ—એનો કંઈ કુલક્ષણો, કરવોં શો ઉપાય;

લી—ભોગવતી પડશે પીડા, આ બાગ્યમાં લખી. ઉંડા—

સુલ—પીયર રહીને પુત્રી તું. રટજે સદા જીનરાય;

પ્રેમ રાખશુ પુત્ર સમ; સમજાવ તું સખી. ઉંડા—

સુલ— (મરાઠી ચાલની સાંખી.)

શ્રી જીન દરશન કરવા જઈએ, કાકી શીકર ન કાંઈ;

લીલા—ઉઠોને આદીશ્વર મંદિર, આંગી છે સુખદાઈ,

સુલ—એસો એનો, મજનન કરી આવું છું.

લીલાવતી—સોયણી ગજલ (દાહ ઉઠી છે દુઃખની—એ રાહ)

સુલ સાહેલી કરવું શું હવે, શાધી જન્મારો જશે;

સુલ—તારા શિયળ પ્રભાવથી એની, સ્વામી તુજ સારો થશે. (ટક)

બહાલે વાંક વાના વિસારી, નળની જે દમયંતી નારી;

પાછી તે પતિએ સ્વીકારી, તેમ એ તારો થશે. તારા—

પ્રવેશ ૪ થા.

સદાશ્વ— ગજલ

લાજ છોડી છેક તેં છટેલ છોકરા, આપની તે આખરના ઠાંકરા કર્યાલા—

આવીછે દીવાળી હોળી હૈયામાં બળે, જઉં વહુને તેડવા પણ

દા'ડો શો વળે. લાજ—

સે—સાસરામાં જાણે છે જમાઈને સહુ, માટે નહીં મોકલે વેવાઈ

તો વહુ. લાજ—

સ—કરવાને વિવેક લોક લાજથી જવું.....

બે.....ગાડી જોડી લાવ્યો ખોટી ક્યાં સુધી થવું.

પ્રવેશ ૫ મો.

સોમદત્ત— રાગ જોગીઓ આશાવરી.

જમાઈના તેં ગુણ કે અવગુણ જોયા નહીં જરી,

સુલ—જિયુ કુળ હું જોઈ મોહી મુરખમાં ઠરી,

સુગુ—વેવાઈ આવ્યા તેડવાને દુનિયાથી ડરી;

સોમ—સુધરશે જમાઈ ત્યારે મોકલશું ફરી.

સુગુ— ત્રિતાળી ચોપાઈ.

કોણ છો તમે ક્યાં થકી આવ્યા, પત્ર પાઠવી કોણે તેડાવ્યા;

રો'છો શેઠ તમે કીએ ગામ, કીએ કામ આવ્યા અમ ધામ;
 સ—નગરી કૌશામ્બીએ ધર મારૂ, મારૂ નામ સદાકુળ સાર;
 પુછેછો તમે વગર પિછાણે, હુતો આવ્યો લીલાવતી આણે;
 મુગુ—કીહાં ગાળ્યો કીહાં ગડગડીઓ, કીહાં મેઘતણી પડી ઝડીઓ;
 કીહાં ઉદય એને કીહાં અસ્ત, એમ સમજીને મનમાં સમસ્ત.
 અમે રહાપણુ આપતું નાણું, આવ્યા કરવા અડી કેનું આણું.
 જેમ આવ્યા તમે જાઓ તેમ, ધેર પુછાજે કુશળ જેમ;
 નથી વાટમાં બેઠીરે કાંઈ, મારી લાડકી લાડકાઈ.

મુલ—મારા મનમાં સળગે છે લાળા.....
 મુગુ.....કાગ કંઠે નાખી મોતી માળા.
 સદા—શું આ નકી પીચાર તમારો?.....
 મુગુ—.....હાજી ધર જણી આપ પધારો.
 સદા—સોમદત્ત વેવાઈ હુંશે રહેજો
 મુલ—.....સર સૌને કુશળતા કહેજો.

મારી અકલ્પ સૌ ગમ્મ મારી, બહાલી પુત્રી વરી વ્યભિચારી;
 મેંતો મોટા મોટા દેખી માળ, અવિચારે કર્યું વેવિશાળ;
 સૌ—ખેલાં કાંઈ ક્યો ન તપાસ. હવે થાય શું નાંખે નિશાસ,
 પાણી પીને પછી ધર પુછે, એમાંની અગળા એક તુ છે;
 ભાવી ભાવ હશે એવું થાશે, મુત્રીના પુત્ર મુત્રીની પાસે.

પ્રવેશ ૬ ઠા.

સ—જંગલો જંગલો પંજાબી ઠેકા કંગનવા મોરા—એ રહ.
 જનરામણ મને ઘડપણમાં આવે છે બણીરે—(એ ટેક,)
 લંપટ પુત્ર પાક્યોરે, હુતો એનાથી ચાક્યો રે.
 મોહું છે ધર મારૂ, સાસરીયુ એવું સાર;
 અણી સમજણી વહુ છે તનય તણીરે.

મયો લોક લાજેરે, આણું કરવા કાજેરે,
 મુજને બહુ બનાવી, વહુને નહીં વળાવી;
 શરમાયો વહુની સખીના વચન મુણીરે.
 વરસને મહીનારે, વિત્યા ધણા કહીનારે;
 હવે શરી હું જામને, કાંઈક દિલાસો દઇને,
 લીલાવતીને લખે આવું ઘર બાણીરે.

ધભરામ૦

ધભરામ૦

પ્રવેશ ૭ મો.

મુળ— (દશા આ શી થઇ મારી એ રાહ.)

દુઃખી તું દીકરી મારી, શુભી સમ આસરી તારી.

લીલા—પીયરમાં સુખપાલ પણ, કામ ન આવે કાંઈ;

શુભી સાસરીયા તણી, સદન કરી સુખદામ,

મુગુ—ગુરુ શિક્ષા મુણી સારી, બંધી દિલમાં લીધી ધારી;

લીલા—અછતાં આવે આજ અહીં, કરો વૃદ્ધ વિચાર,

સમરા પૂજ્ય પિતા સમા, આવ્યા ખીજી વાર.

સોમ—અરે વર છે વ્યભિચારી, એથી દુઃખ ઉપજે ભારી.

સદાશુભ— ગીતિ સાવણી.

સમજી લીલાવતીને, હવે શેઠ મોઠવરો તો સાર;

સોમ—આ ઉભી પૂજોને, વારે વારે શું કહો છો વાર.

સદા—(બેખરે ઉતારો રાગત ભરથરી; એ રાહ.)

મુકુળ વધુ તમે સાંભળો, દુઃખીયા સસરાની વાતજ;

જો મન ચા'ય તો માનજો, ભાષુ છું બલી ભાતજ.

ઉંડુરે -હૃદયમાં આલોચજો (એ રેક)

ભણતારે ભણતાં ભણામ છે, લખતાં ચંથ લખાયજ;

મહેલ ઝંખાને માળીયાં, ચણતાં ચણતાં ચણાયજ.

ડગ્ગે ડગલે ડુંગરો, ચઢતાં ચઢતાં ચઢાયજ;

સાગરસમ સરોવર વળી, ટીપે ટીપે ભરાયજ.

જીડું૦

જીડું૦

ઉઘમ કરતાં આજસ તજી, દુઃખ દારિદ્ર જાયજી;

એમ ઉપાય આરંભતાં, સરવે કાર્ય સધાયજી.

એથી આવી ઘેર આપણે, કરશે કાંક ઉપાયજી;

ધરમ પસાય થકી થશે, શાસન દેવતા સ્થાયજી.

ઉડું

ઉડું

લીલા—આવીરે શિખામણુ આપની, મારે માથે ચઢાવુંજી;

માતા પિતાની આજ્ઞા લઈ, આપણે ઘેર આવુંજી.

સાચુરે કહ્યું સસરાજીએ, (એ ટેક)

આજારે આપો માત તાતજી, હવે સાસરે જાવુંજી;

મારીરે શત્રુ વેશ્યા થકી, વડું વેરે પસાવુંજી.

સાચું.

સો—શાણીરે પુત્રી તું સુલક્ષણી. જલે સાસરે જાઓજી;

મારી આશિષ છે એટલી, મન વાંછીત થાઓજી.

ધરજે ધીરજ સદા દીકરી (એ ટેક)

મુલ—સાસરે બેન સીધાંવતાં, લાગે દીલગમી દુઃખજી;

સરવે પ્રભુનો પ્રતાપ છે, નથી સ્વામીનું સુખજી.

ધરજે.

વસ્ત્ર આભૂષણ વિધવિધે, કર્યાં સર્વ તૈયારજી;

વળી જોઈએ તે તું મારાજે, તજી શરમ આવારજી.

ધરજે.

સસરા સાસુ નાની નણદંતુ, કરજે વચન પ્રમાણજી;

સો—કહેવું પડે એવું કાંઈ નથી, તુંજે ચતુર મુજાણજી.

ધરજે.

મુગુ—ચડીલ વિનય કરજે વગી, તજી વાહ વીવાહજી,

કરતાં ધરમ કરણી સદા, અમને આજુજે યાદજી;

ધાર્યું થશે શિયલ ધર્મથી. (એ ટેક)

કાંઈ કારજ કરતાં થકાં, પહેલો કરજે વિચારજી;

સંકટ સમય સંભાળજે, મંત્ર શ્રી નયકારજી.

ધા.

વાધ્ય સાણી સખી સાસરે, શાણા સસરાજી સાથજી;

સારા શુકન થાય આ સમે, નિશ્ચયે વચ થશે નાથજી.

વાધ્ય.

પ્રવેશ ૮ મો.

લીલાવતી—(સ્વગત) લાવણી શ્રી અજીતનાથ (એ રાહ)

રે ક્યો વેશ્યાએ કર, ઉપજે ઝેર, વાળવું વેર, હવે શા બાતે;

હું કાળી નાગણ થઇ ડસું ગણીકાને.

હું કદી ખડકીએ ખડી, ઝરમે ચડી, જોઉં વાટડી, ધડી ધર નાવે;

શું સ્મર શત્રુ સમ થઇ મને અકળાવે.

આ જોખન રસ ઝલકાય, વસુ વનમાંય, લાલવીણુ લાંય, ઉડેછે અંગે;

શી યુક્તિ કરતાં મળુ સહુણા સંગે.

પ્રિતમ પ્રેમદા પોકાર, જોખન શણુગાર, હૈયાના હાર, ધડેને કાંતે;

હું કાળી નાગણ થઇ ડસું ગણીકાને.

શું કઈ સૂઝે નહી કાંઈ, ઘણું ધબરાઈ, મદ વીષ ખાઈ, પીયુષ પામે;

નિરધણીઆતીના ઉપર નજર ફા નાંખે.

સ્વામી વશ કરવા સાર, ક્યો વીચાર, દુઃખાં ચાર, આંગણે બાંધુ;

લઈ મેયારીનો વેશ સ્વાર્થ મમ સાધુ.

મંગાવુ મહીષી ચાર, જોઈ શ્રીકાર, અરે આ વાર, કદી સસરાને;

હું કાળી નાગણ થઇ ડસું ગણીકાને.

હલ્યાણની હુમરી પંજાબી ઠોકો મેંવારી બન—એ રાહ.

સસરાજ સાસુજ સણોતેરે. (એ રાહ)

જીણી તપ્યાની દીર્ઘ આંચળી, મહીષી મંગાવો ચાર.

સસ.

ભરવાડી થઈ વેશ્યા ભૂવન જઈ, બોળવવા ભરતાર.

સસ.

નની નણુંદ મમ નાથ બતાવે, એ એમનો ઉપકાર.

સસ.

મંદીર લાવુ હું મન મોહન, યુક્તિ કરીને અપાર.

સસ.

સદા—તમારે વહુજ ભરસો છે.

(એ ટેક)

સાસે માઆપની દીકરી ડાહી, કુકૂલ નહી કરનાર.

તમા.

મહીષીએ આપણે ઘેર ઘણી છે, નણુંદ તમરી તૈયાર.

તમા.

સૈન્ય— ગજલ (હમતો આશક હે એ રાહ)

પેલી ભુંડી રાંડુ ધર લાલખા બતાવ જઈ,
ભાષને તું ફરથી દેખાડી, ખેન આવ જઈ,
ડાહી વહુ વસ્તુ સૌ તૈયારને સવાર વળી,
લાંપટને ભોળવીને ઝટપટ ઘેર લાવ જઈ.

પેલી (ટક.)

પેલી.

પ્રવેશ ૯ મો.

લાલખા—(માદ મેરા ગમકા તારાના, એ રાહ)

વીરા વેસ્યાના ચારી, ઉભા અટારી, પેલા તમારા પ્રાણ. (એ ટક)
જાઓ થાઓ મહીમારી, ભાભી અમારી, ઉભા અટારી. પેલા.
વીંછીને આંકડો વેસ્યા છે વસમી, જોજો ન થાએ જાણ;
જાણુશે તો ઝેર આણુશે જાણુ, કરશે રાંડ રોકાણ;
જાણુઓ જળની ઝારી, લાથમાં ધારી, ઉભા અટારી. પેલા.

હીલાવતી— (સ્વગત આશાગોડી દીપચંદી.)

અવર મદન અલખેલો આતો દીશે અવર મદન—(એ ટક)
શરદ પુનમના સુધાકર સરખો, આજ નગરમાં ઉગેલો આ.
મનોહર કસ્તુરીઆ મૃગ માફક. જોડે ઝંખે ઝુકેલો. આ.
હું નિર્ભાગી નાથ તણ મને, વેસ્યા આવાસે વસેલો; આ.
ધન ગણીકા ધરણીતણ તુજને, પ્રિય કયો મમ પરણેલો, આ.
અદ્ર ચકોરને મયુર મેઘ સમ, મુજ મન રંગ રહેલો. આ.
મહીયારી વેષે તહી જાણે, મમ છળ છેલ છપીલો. આ.

પ્રવેશ ૧૦ મો.

લાલખા— થાઓ તમે તણવાર—(એ રાહ).

અલખેલી સાહેલી આવો, શ્રી જીન (એ ટક.)
અગણિત નર નારીને તારી, ચૌદરાજ ચા'વા,
હરિહર પ્રહા પુરંદર પ્રણમે, અજર અમર થાવા.

અલ.

લી—મુખ મટકે લટકે લઈ તાળી, ચક્ર સકળ કરીએ,
મંત્રુ સ્તવન ઉછરીએ ફરીએ, ભવ દરીએ તરીએ. અલ.

લાલબા—ચાલો ચાલો સિદ્ધાયળ જઈએ—એ રાહ
સેવું સેવું શ્રીજીન સુખકારી, તન મન વચન સુધારીરે. સેવું. (ટક)
અવિનાશી શિવનગર નિવાસી, ભવ પરિભ્રમણ નિવાસીરે; સે.
ત્રિજગ નાયક ક્ષાયક દાયક, સમરે સુરતર નારીરે. સે.
દરણાસાગર દેવ દયા કર, જય જય જગ ઉપકારીરે; મે.
શિવમુત કેશવને શિવકરતી, પદકજ ભકિત પ્યારીરે. સે.

લીલાવતી— (નયરી મનઘટપર એ રાહ.)

સ્વામીને વશ કરવા સન્યા મેં શણગાર,
છેલ છબીલાને છળું છળ બળ કળ કરી;
લાલચાત્રું હસી પળવાર, વશ કરવા સન્યા મેં શણગાર. સ્વામી.
મન મોહન મન નંદન વનમાં વાણું સુરતર બીજ પ્યાર.
બા બોલાવે જાઓ લાલબા, ડર લજી હું જડું દુષ્ટદાર સ્વામી,

લાલબા— દઈ મારી તુરકવાને ઘેર લઈ એ રાહ).

લઈ માથે મટુકી મહીયારી બ્રહ્મ,
રમણિક વચના મૃત રચનાથી;
કરો આશ લત્રા નવ પક્ષવ જઈ. બ્રહ્મ—

પ્રવેશ ૧૧ મા.

લીલાવતી—કર્ણલિંગડો દાદરો મીઠડા ગોરસ હ્યો એ રાહ.

મીઠડું મહી વેચું મહી વેચું, અમૃત સરણું સુખકારીરે. મી.
હ્યો કૌશામ્બી જર નારીરે, મીઠડું મહી વેચું.

સુચતિ—(ખીભાસ અદાની તાળી, વંદુ દીવપતિ એ રાહ)

આ ભરવાડણી અજળ અપાર, અજળ અપાર. દીઠી—અ—આ.
રંભા થકી પળુ અધિક રૂપાળી, કે ઉમયા અવતાર; આ.

શેષ સમા શિશ કેશ મુશોભિત, શશિવકતી સુખકાર, આ.
 શુક સમ નાકે નયની થરકે, અરણ્ય અધર નીરધાર. આ.
 ચંપકવરણી એ મૃગનયની, મારી કટાક્ષ કટાર, આ.
 કેસરી સરખો લંક કરીતો, તુમ્બ નિતમ્બ આકાર; આ.
 અંગ અનોપમ કાંબળ ઓઢી, કોટીલ કંઠ શ્રીકાર, આ.
 એને અહીં મહી મમ ખોલાવી, પૂરણ બાંધું પ્યાર. આ.

લી—અમૃત સરખું સુખધારીરે, મહડું મહી વેચું મહી વેચું.
 લ્યો કૌશામ્બી નન્નારીરે, મીઠડું મહી વેચું મહી વેચું.

સુ—મારે મહી લેવું મહી લેવું [લીલાવતીની મટકી પકડી]
 આપો મટકી ઉતારીરે, મા—મહીયરી મોહનગારીરે. મા.

આહરણી અહીંઆ આવોરે, મા—મટકીનું મૂલ બતાવોરે.—મા.

લી—(પીલુ બરબો લાવણી)—(ગીરધારીરે વાત કહુ તે એગહ)

મેહેતાજરે શું મહી મુઝ બતાવું, ચાખો પછો ભાવ જણાવું,

મળશે નહીં રે દહી દુનીયામાં આવું, સમજીને શું સમજાવું;

(હુલ) જીગતીથી રોજ જમાવું, લાલન લ્યો શું લલચાવું,

ખાધા કહે ખુશ થાવું, તક જશેરે તો પડશે પસ્તાવું. ચાખો.

સુ—મહી મીઠુરે મેં ચાખ્યું મહીયારી, તું ગામ કીચે વસનારી;

બ્રહ્મામાંરે સુરખી બાસે બારી, કહે નામ તમારું નારી,

(હુલ) વળી કાણ તમારો વિહારી, સ્મિત હોસ્યથી મન હરનારી.

કે' તુજકુળ કામણગારી, સાચીરીરે તુલ્ય ન આવે તારી. તુ.

લી—રંગીલારે મારી જાત રખારી, છું રાજપુરે રે'નારી;

હનુઓછેરે મુજ સ્વામી સુખકારી, મમ નામ સલુણી સારી.

(હુલ) તમો વણીક વડા વેપારી, પુછો કુળ જાત અમારી,

શુ વાત વિવાહની વીચારી, મન મોહનરે હું નવ પરણીત નારી. છું.—

સુ—અરબેલીરે મારે અનંગ ઉછાગા, સુણી મધુર વચન મરમાળા.

હી—નવ સમજુરે હું બોળી નવ તેર, મહિયા દુઝે મમ ઘેર.

(હસ) મોઢુ છે ગોરસ મારું, વડાં વાતે બને નહીં વાડ;

નથી લીધું કાંઈ તમારું, હું જઈ છુંરે અતિ “રતિપતિથી” રૂપાળા,

સુ—શા સારે વાત જવાની તું બોલે, મમ જીવ ચડ્યો ચઢોળે;

હી—અણધટાંરે ઘાટ તમે ધડોળાં, આઘા રોને અડોળાં.

સુ—[હસ] હું આઘો છું અલખેલી, તજ તું ધભરામણુ ઘેલી;

મહી મૂઝ કહો મન મેલી, શું? હજવેરે ધુંધટનો પટ ખોલે,—મ.

હી—રંગ રસીયારે, દુરજનથી મન ડરીએ, કહી ભાવ ખરો શું કરીએ.

સુ—ગજગમતીરે મુજથી નજર મીઝાવે, નખરેથી નયન નચાવે,

(હસ) —કુંકુમનો ચંદ્ર કપાળે, તીવ્ર ગૌર ગુલાબી ગાલે;

ચિતહું ચમકાવે ચાળે, વશ કરવારે તસ વચન અનુસરીએ.

શું દુરીજનથી દુર ડરીએ.

હી—બહાલાજીરે શી મન વાત વીચારો, મુજને વડશે ધણી મારો;

મારગડોરે મુકોને મન ગમતા, સુંદર રાખુ છું સમતા.

(હસ) હીકછો અબળા ઠગનારા, કરો આખ તણા અણુસારા;

મેં જાણ્યા વીચાર તમારા, ધારો છો તે સ્વાર્થ નથી સરનારો.—મ,

સુમતિ—(બરઆનો કરખો સાડેતીન પેશે એક મોતી—એ રાહ.)

કામણુગારી નારી કેને મને વાત તારીરે, વાત તારીરે વાત તારીરે.

હેલ છમીલી છમી ફાંકડી, આ દીસે અહભૂત;

ચુલુ હીણા ગામડીઓ બુહો, એતો ભમતો ભૂત,

ક૦

ચતુર વિચિક્ષણુ તું ચતુરાને, ધણી મૂરખ સરદાર;

અપક વરણી ક્યમ ચાલે છે, ગમારથી ઘસપાર,

કા૦

હી—પ્રજ્ઞા ડમરા તમને પરણી લાગે વાત પ્યારીરે, લાગેવા—એટક)

પગ હેઠે દાવાનળ સળગે, એ અવલોકો આપ;

અમને પછી શિખામણુ આપો, મોહન રાખી માપ,

કા—

ભડીમ છે ભુંડણના જેવી, આ ગણિકા ગુણ હીણ;

કેમ પ્રેમ બાંધ્યો પાતળીયા પૂણ થઇ પ્રવિણ.

૩—

મુ—કુબળી નારી કાકણ જેવી, દેખી દીક્રમાં ડરીએરે દી-દેખી:

ભડી લાડી દુકની વાડી, ઘાડી મન ચંબીર;

ગુણવંતી ગણિકા છે ગોરી.....

લી—.....હરે પુરપનું હીર.

ભલે લાલ તમાચો મારી મુખડું લાલ રાખોરે, લા-મુખડું લા ભ.

કરે પ્રશંસા પડિત પુરખો, નીરખી નાળુક નાર;

સ્વામ સલુણ સરવે સમજો, પણ અમયો અડકાર,

ભલે.

અંતમેલા ઉત્તમ કુળ ઉપજ્યા, આ કુલટા કમજત;

કામણગારા કેમ બને છે, વહો બરાબર વાત.

ભલે.

મુ—કાકી ત્રિતાળ (પ્રણયું પદ પરમેશ એ રાહ.)

મહીનું મુલ બતાવ, પ્રેમદા પ્રેમ ધરોરે, મહી (એ ટેક.)

આડી અવળી વાત જવાદે, શો છે તુજ મન ભાવ;

શી રીતે બોલ્યા વિણ બનશે, અહીં નહીં કંઈ અટકાવ;

ચાખું ફેર જરીરે—મહીનું મુલ બતાવ.

લી—મહીનું કરતાં મૂલ, શેક ખોટા દેખાશે—મહી—(એ ટેક.)

રે અંતમેલા આંખ ન મારો, હું અવળા અનુકૂળ;

મોહન મહીની વાત મોટી શી, કહો તે કરીએ કબુલ;

સુંદર નહીં શરમાશે, મહીનું કરતાં મૂલ.

શેક.

એક મહોર મટકીની આપો, આ મહી અમૃત તુલ્ય;

એમ નહીં તો અમ ઘેર આવો, દહીં સાટે થઇ કુલ,

તિત મહી માંખણ ખાશે, મહીનું કરતાં મૂલ.

શેક.

મુખતિવિલાસ— ભેરવી દીપચંદી,

અધરીત આમ તમે શું અડવો, મૂલ બરાબર અમને બતાવો;

લી—આળ કસે નહિ વેશ્યા બહેમાશે, મુકોને હાથ મારો મરડાશે.

હુતો અહી નહી આવું હવેથી, ફાંકેડેરાવ શી ફાંક ફળેતી;
 સુ—તાલક આલક નવ ભડકાવો, સલ વિચાર સલુણી જણાવો.
 લી—કપલુતા શેઠ તમારે તો કરવી, બહાલ્લી વેસ્યા તણી હોજરીભરવી;
 દામવિના દહાડો ક્યાં થકી વળશે, માલ વેસ્યા મુખડી મમમળશે;
 તમમમ પ્રિયુતે પ્રીયા મમસરખી, તે જમશે માફ મહી મન દરખી
 સુ—મેર અપી લેઉ માલ તમારો, નીલ જે વખતનો બાંધીએવારો
 લી—હોપ્રીય પરવશશું ઉચરોહો, ખાલી પીલી મને ખોટી કરો છો;
 મનુષ્ય વેવારમાં રેવુ છે મારે, હલુઓ જણેતો મને ધોકણે મારે,
 વાછડાં વાટ જોતાં હશે મારી.....

સુ—.....કંઈ મનમાં નથી આવતુ નારી;

લી—રીસ ન કરશો જરાપણુ સસિદ્ધા, વલ્લભ હૃદય કમળ મમવસિયા;
 આપનો બોલ કદી ન ઉઠાપુ, એમને એમ હું આપને આપું,
 બહાલા નથી મહી તમથી વધારે, ભાવ ધરો કર ભેટ અલારે;

કામ— (સુણો દીલી તખ્ત એ રાહ)

હૃદય હૃદય અલી જાને તારે ઘેર; ધુતારી ધુતવાને આવીરે;
 તારા પ્રપંચની જાણી મેંતો પેર, ધુતારી ધુતવાને આવીરે. (એ ટક)
 તારો તાલ મેં છાનો જોયો છીમાળ; ધુ—જલદી જાને નહી તો—

બનીશ બેહાલ, ધુ—

વહી મીઠાં મીઠાં કપટ વચન ધુ, કરે મન્નિન મેંતાજી તણુ મન. ધું.
 ખોટી મુદ્દી જે આગસ અહીં ખાય, ધુ. આતો માટી તારા દગાણી શુંબાય. ધુ.
 તને દેખી દાઝ આવે દગાખેર, ધું, એક મટકીની માગેછે તુમેર, ધુ.
 તાર પોદળ થયુ બધું પ્રકાશ, ધુ. હવે આવીશ નહી મારે આવાસ ધુ.
 લીલાવતી—(ખુબ ક્રોધમાં અલીને જુસ્સથી).

હૃદય કોણુ રાંડ તું મને કેહ્યાર. નફટ ફટ ફટ તનેરે;
 તાસ દોકડા વેચી કર બજાર, નફટ ફટ ફટ તનેરે (એ ટક)
 બેશ નથી જમણાડી તને લાજ, ન. રાંડ પાપણી કરે છે પતરાજ, મ.

આખા મુલકનો અલી તુ ઉતાર, ન, દુધા તારાથી હું નથી ડરનાર ન,
 પૈશાવાળાને તમે ખતાવો પ્યાર, ન, ખાઈધન તન કરોછો ખુવાર ન,
 તારે ઘેર કંઈક પડી રહે ગગાર, ન, છોડાવાળી રડે એની નીતનાર, ન,
 અરે તને અવસોડી થાય અધ, ન, તેથી તોડે સગા સજન સખંધ ન,
 કેનાં વેચાવી ધરેણાં ધરખાર, ન, કેને દગે કર્યા દુનીયાની પાર, ન,
 રમે તમારાથી જે પુરપ જાર, ન, એતો જગતનુ એહું જમનાર, ન,
 તારી ખચીત ખલક ખુદે ખાટ, ન, તાર તન તેતો કુતરાની ચાટ ન,
 તારી સોખતે જુગારી ચાર થાય, ન, કેદી થઈ દરખારમાં દોરાય, ન,
 ધણા ગણીકાના ધરમાં જનાર, ન, કરે મધુપાન મુકી કુળાચાર ન,
 તું તો માંડી નવાનવા કરે નીત ન, તારી ખોટીછે પ્રીતજનવીપ્રીત ન,
 તને અડતાં મનુષ્ય અભણ, ન, તારા સંગથી નરકે નર જાય. ન.
 અરેનથી મારેતારી આશીયાળ, ન, કેમ ખોટું ખોલે ખુટયો તારોકાળ, ન,
 રાંડ આવીશ રસીક કને રોજ ન, તારા મમત ઉપર માણું મોજ, ન,
 મારફોડી નાંખજે તું હૈયા કુટ, ન, હાહા મારાઆ માંડીછે માથુકુટ, ન,
 તનેજેતાં ઉપજેછે મનેજાળ. ન, જખ મારનારી જુહું મુક્યું આળ, ન,

કા—ભુંડી રાંડ નીચ જાત બરવાડ, ધુતારી ધમકાવે મનેરે;

અહીંથી તારી મહી મટકી ઉપાડ, ધુતારી ધમકાવે મનેરે.

સુ—બસબસ રાંડ ઝાઝુ નહી ખોલ, આધી રહે તાર આવી બન્યુરે.

હાથે કરી તેતો ખાયો તારો તોલ, આધી રહે તાર આવીબન્યુરે.

સુ—જગલો જબોટી પંજખી ઠેકો ડોલેરે જોખત મહ એ રાહ
 માહું લગાડોતો મારા સમ છે. સલુણીરે. (એ ટેક)

નથી આ નફ્ટમાં બે બદામની પુણીરે,

વચમાં ખોલાવ્યા વીના ખોલી વઢકારીરે.

નીચામાં તું તીચી વેસ્યા નીલંજ નહારીરે.

મ.

કામ—આમ ઉપરાણુ લેઈ મને ધમકાવોરે.

એકનાં અનેક કલાં એને ના અડાવોરે.

આ.

આટલાં વરષ આણું આપની ઉઠાવીરે;

મને અપમાની તમે શરમ ના આવીરે.

આ.

મેયારીનું મુખ દેખી પ્રીતિ પત્તાવીરે;

વશિક જાતીની ખરી ખુશી આ જાણાવીરે.

આ.

મુ—નક્કી માર ખાવાનું થયું છે મન તારે;

જાને છાની માની છુંડી માની કહ્યું મારે.

મા.

લી— (એસી ચતુર નાર, એ રાહ)

મહી બહુ વેચાય, અહીં નહિ અચાય, અપમાન થાય;

મહોરો સદાય, ક્યાંથી અપાય, નિચ આધીન નગીના. મહી.

મુ—આમ ચતુર નાર, કરી પૂર્ણ પ્યાર, ડર નવ લગાર;

નિલ આવ્ય દાર, લે સુકતાદાર, વળી આપીશ દાગીના. આ.

ભેરવી—દાદરો, (ધન કાયકી સેજરીયાપે રાત રહો. એ રાહ.)

આજ રગમાં રસીલી પ્યારી રાત રહો, વીશ મહોર કાલને પ્રભાતલહો. આ.

કટુક વચન કુલટા નહિ બોલે, આટલું સહુણી સુગત સહો. આ.

લી—બીહાગ ત્રિતાળ. (નિભાવો બાંછ ગ્રહેકી લાજ. એ રાહ.)

નગીનારે, નેહ નજર કરી આજ, (એ ટેક)

જેવન બૂવણુ છે મમ જીવન, તમને કર્યા શીરતાજ. ન.

ઝેર જેવો હનુઓ હવે લાગે, નવ ગમે તસ ઘરમાંજ. ન.

પણ રાત્રી રહેતાં અહીં પ્રિતમ, અંજડ બગાડે કાજ. ન.

ચોરી જરી ને વળી ચાડી, છે જાનીમાં મઝાજ. ન.

રસ લાગ્યો રંગરસ રમવાને, મહોર મજે રસરાજ. ન.

અહનિશ હું આધિન અલખેલા, પણ નડવાની પીડાજ. ન.

મુખ—રે મણીકાને હું નહીં ગાંડું, મૂંઝવી કરે છે મીઝાજ. ન.

લે આ વચન તન મન ધન તારે, નર્થીરે કરશાનું કાજ. ન.

લી—હું પણ કોલ કરાર કરું પતી, આવીશ નિલ અહિં આજ. ન.

હુરે ભલે ભર્યાડણુ સમજી, પુરવ પુન્ય ફળ્યાંજ.

અંક તૃતીય સમાપ્ત.

અંક ૪ થો.

પ્રવેશ ૧ લો.

મુ—

(વંદના વંદના વંદનાએ, એ રાહ.)

મલપતી તલપતી રતીમતીરે, રતી આકૃતી રતી નથી વીસરતી (એ ટેક)
તેં નવોઢા આરપાર નુદ્યમાં ઉતારી, સજ્જગચપળ ચક્ષુ બરછી ચમકતીરે, ર.
સુખદાયક મમ લાયક લલના, જન્મી એ આહરે જાતીમાં જતીરે. ર.
વેતરે ઉધું શું આમધિઃકતને વિધાત્રી, સલુણી હનુઆને જોએ શું હતીરે, ર.
રધિકા સમાન માન એ મને બતાવે, કેવી કૃશ જેવી હું કરું કૃતીરે, ર.
શ્રમકબ્રુમક કરતી હમણું આવશે રસીલી, મીઠું મહી વેચું મુખ ઉચરતીરે. ર.
ગ્રેમ પોથી પઢી પુરી પદમણી પ્રવીણએ, ગણીકા ગમારમાં નથી ગતીરે, ર.

કામ— (ઓધવળ સહેસો કહેજો શ્યામને. એ રાહ)

કરમ તણી કંથની રે ક્યાં જઇને કરું,

દિલગ્રમાં સળગે દાવાનળ દુઃખજો;

બરવાડણુ વેરણના લાંબેર્યા થકી,

શેઠ જૂઝ નહીં સ્નેહે મમ સન્મુખજો.

કરમ.

મોજ મઝા માણે છે મારા દેખતાં,

લાજ ન આવે નિર્લજ્જને લવલેશ જો;

અહનિશ એ એ જાણુ રે'છે આણુંદમાં,

કલેશ વિશેષ મને ઉપજે હમ્મેશ જો,

કરમ.

છેદે છે મહિયારી મારો છાંમડો,

કયો કંથ વશ કરે હવે હું કેમ જો;
 ખડુ ખોલું તો સાગ્યાર વરણ તણો,
 તુટી જાય તરત પ્રીતમથી પ્રેમ જો.
 ખાલી થયો ખજાનો ધન ધુતી ગઈ,
 એ મટકીની લે છે નિત એ મોહાર જો;
 જાતું ઘણુંએ આપ્યું મુજને છેતરી,
 જાણું પણ જરીએ નવ ચાલે જોર જો.
 શું સમજાવું સમજાવ્યા સમજે નહીં,
 છાલ ન છોડે પેલી છટક છિનાળ જો;
 કિમિત કે'તાં મુજને ઉઠે મારવા,
 કે'છે દે છે અમને ખોટું આજજો.
 એ એ જણને હુંતો ધરમાં એકલી,
 ગણા પોતે મુજને ગણે ગમારજો;
 હવે કરે શું હામ! નથી કાંઈ સુજતું,
 આહરણને આધીન મારો ચારજો.

કરમ.

કરમ.

કરમ.

કરમ.

કપટ—હુમરી પંજાળી (અચરા પકર મોસે કરત એ રાહ)
 પ્રિય તું ન રડ કંઈ કર ઉપાય, જેથી વીકટ સંકટ જટ જાય,
 મારી સજની. પ્રિય.

કા—એ છે નફર નીડર નટખટ નથી નભતું, કપટ કાંય,
 ખોટી ખટપટ લટપટ નવ ખમાય,

મારે વિકટ સંકટ કયમ જાય. મારી.

કપટ—પ્રિય તું ન રડ કંઈકર ઉપાય, જેથી વિકટ સંકટ જટ જાય, મારી.

લી—અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી.

કા—પરજ સોયણી (મગ ચલત કાનસુ એ રાહ)

હજુ એ નવ આવતી અટકી, કેમ કરે જશે કાળજી ફટકી.

નથી હઠતી પટ્ટી મટ્ટી, હજુએ નવ આવતી અટ્ટી;
 હદય નયન રંગકણુ સમ ખટ્ટી, હેલ જશે છટ્ટી તટ્ટી. હજુ.

લી—કાલીંગડો (સિદ્ધાચળ શીખરે દીવોરે એ રાહ)

લી—અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મન મોહન મહો લાવી;
 મનમાં બળે વેરણુ મારીરે, લ્યો મન મોહન મહી લાવી.

સુ—તુજ દંધી દૂધ છે ગુણુકારીરે, આવો મૈયારી મારી;
 જગ વહુ રહેશે જમ્મ મારીરે, આવો મૈયારી મારી.

કમિ—લીધી લખમી મમ લુટીરે, મૈયારણુ વેરણુ મારી,
 ચાકી હું માંચુ કુટીરે, મૈયારણુ વેરણુ મારી;
 બધી હાથ તમારે બાજરે, મૈ. માગે છે મહી મેહેતાજરે. મૈ.

લી—મીઠડા લ્યોને મહી મીઠુંરે, કાળજડું ઠંડું યાશે;
 આતો નથી અવર અજીઠુંરે, કાળજડું ઠંડું યાશે.

કમ— (દેખી તોરી વફાદારી એ રાહ)

તું પાછળ પડી મારી, હું તારથી હારી,
 મેં તારું શું બોલ્ય બગાડ્યું, નીત્ય આવી મમ દાર;
 બરમાવી મુજ બરતાર, પડાવે ખાર, રીત શું સારી. હું.
 જીવન તુજ મહી વિણુ નથી જમતા, તે તુજ કને તૈયાર;
 નથી ધરમાં એક દીનાર, આપ્ય ઉધાર, ગણી શાહુકારી.

મુમ— (ખીદીયાં લેગધ મારીરે મજરીઆં એ રાહ)

શું કુટીલા તું હજી રહીરે કકળતી,
 એ અધીરી કેમ આપે ઉધારે રે;
 સારી શાહુકારી તારી અહીંરે અસલથી. કુટીલા.

લી—ગજલ—(હમતો આશક હે તોરે—એ રાહ)

હસી વશીકરણુ કરી, ભાન ભૂલાવી લાલા;
 હૃદય મમ પ્રાણુ નયન, બાણુ લગાવી લાલા. હસી.

વળી પરિપૂર્ણ અસ્પર્શ જ્યાં પ્રેમ પ્રિયમ,
સ્થાને કાચુ માત્ર મહી મેં લાજ લુટાવી લાલ.
આપું બેની ચાર મટકી આજ ઉધારે બહાલાથી;
વધારે ન હોય જ્યાં આવીન બનાવી લાગ્યા. હાસીન

કામ—(ગુસ્સે થઇ ભેરવી દાદરો. (પીયા પાપી ન જાગેરે. એરાહ)

મહી નથી લેવું જા હગાધ તારીરે જા હગાધ તારી, એટક)
મીઠું મીઠું ખોલી ખાધ ગઇ ફાલી, કપટ આ કેવુરે, જા,
સરવ સદાધ તુજ સમજાધ, ઉભું ન રહેવુરે, જા.
શેઠ વેચાસે. પણ મહી ખાશે, ક્યાં દુઃખ કેહેવુંરે જા.
નિજ ધર ખોયું, જમમાં ન જોયું, મમ પિયું જેવુરે. જા.

મુખ—ભેરવી ત્રિતાજ (દતવિના ન પમાય એ રાહ.)

એ જમવા અભીગામ, સરસ મહી આ જમવા અભીલાષ, એટક
માંખણથી પણ અધીક મિષ્ટ છે, ધિક આ આમળ દ્રાક્ષ. સ.
આવી તુલ્યે કદી ન આવે, સાકર આંખા સાખ. સ.
આ અમૃત સમ ચોરસ આગે, દાય તહી દુધપાક. સ.
મહિયારી નિત આવે મંદિર, દીસે દીવાળી લાખ, સ.
તું ધર્મા અગ્નિમાં અમથી, ખુબ મળી થા ખાખ, સ.

કામ— (ભેરવ મન મોહન મોરલીવાળોરે એ રાહ)

મુજને ભીખ માગતી તેંજ કરી, મુજને ભીખ માગતી;
તેંજ કરી ધનમાલ મત્તા હરી, દીલગમાં નવ લેશ ડરી; મુ.
ના કહેતાં નિવનિત ધર આજે, જા તુજને નથી સરમ જરી. મુ.
કામ નથી ધરમાં તમ કેરું, આ હું સત્ય વચન હિચરી; મુ.
નકટાં થઇ કદી પમ નવ દેશો, મમ ધરમાં ફટકેલ ફરી, મુ.
આજ થકી કરો અદીઠ તમારું, હું ખોલી આ રાંડ ખરી. મુ.

પ્રવેશ ૨ જો.

લીલા—સીંહાનો કાનરો-દીપચંદી, 'તારણી તુજથી એ રાહ.

પ્રાણુજીવન પુઠે પુઠે પધારો, અહીં છે એકાન્ત આવાસ અમારો;
કામ કીડપતિ અહનિશ કરશું. સાહેબ વનિતાની વિનતી સ્વીકારો,

મુજ ઘરમાં નથી લક્ષ્મીનું સેષુ, બહાલા વિલાસીને બહાલ વધારો;
મુ—તું જોખન મદમાતી મહીયારી, મેં તો દીઠી તુજ નિપુણતા ન્યારી,

હું ઉત્તમ કયમ આવું અધમ ઘર, જગતમાં આબરૂ બાય અમારી;
છાની રાખું તને છેલ્લે છખીલી, જાણીએ છે બધી જારી વિજારી.

લી—લાયરી લાલ જવાદો તમારી, હું ગણીકા થકી નથીરે નઠારી;
હનુઆ ઉપર હવે ઉત ન આવે, અમ ઘર આવો અરજ અવધારી,

મુ—જાણ કરીને જગતમાં શું કારણ, હું મધુ કર તુંતો માલતી મારી.

લીલાવતી—(પ્રમાણિક-છંદ અથવા ઇચ્છે શબ્દ.)

જરી ન કોઇ જાણશે, મંતુખ્ય સૌ વખાણશે;

પિયુ ઘરે પધારીએ, સુકીરતી વધારીએ.

ઉચાટ અંગના ટળ્યા, સુભાગ્યથી પતિ મળ્યા;

પર્યાગના વિસારીએ, પ્રભુ મને સ્વીકારીએ.

પ્રવેશ ૩ જો.

લીલાવતી— પીલુખડએ દીપચંદી.

આપ કૃપા કરી અમને ઉગારો, બળતી અનંગ અનગથકી દારો. ટેક.

અપે તણ મણિકા કુલદાને, હનુઆ બુહાનો મેં નેહ નિવાયો, આ.

બુત માફક ભમતાં ખટમાસે, બહીતો બહીતો બોળુ આવે બિચારો. આ.

નિર્ભય રહો મમનાથ નમીના, આપના અરણુકમળ આંપનારો. આ.

રતિ અંતર રસિયા રજે રાખો, વિવિધ પ્રકારથી લાલ વિહારો; આ.

સેવન કરે પ્રભુ પાય પલોટી, મહી માંખણ થકી સરીર સુધારો. આ.

ભોગનો સ્વર્ગ તણાં સુખ સ્વામી, હુકમ કદી નહીં તોડું તમારો આ.

ચીનય સહીત પુછુ તમને વાલેશર, સંશય ટાળીએ એક અમારો આ.

મુ—ઉત્તર આપીશ એતો બરાબર, સ્નેહ સહીત અન્નભેડી ઉચારો, ઉ.

લી—સોરઠ જીલ્લો ત્રિતાળ છોડદે લંગરવા મુરખ મોરી (એરાહ)

માથાના મુગટ મારા પરણ્યા કે કુંવારાં,

શાને માટે આપે સગાં વહાલાને વિસાર્યારે,

ક્યાં છે માતપિતાજી તમારા, ક્યાં છે સજ્જન કુટુંબરે;

ક્યાંછે ક્યાંછે ક્યાંછે, સખધ તમારો સાચું બોલો સમમારારે.મુ.

મુમ—પવિત્ર પુણ્યાત્મા છે માવિત્ર અમારાં રે,

વેસ્યાની સોજતો તજ્યાં વગર વિચારે રે—પુ—

આ નગરીમાં એહ વસે છે, વનિતા પિયર વસેલરે,

વનિતાવનિતા વનિતારે અનુપમ આકૃતિએતી તારે અનુસારેરે,પુ

(ત્રિતાળી ચોપાદ—કાલીંગડા દીપચંદી)

તારા જેવી એ દીપતી દેવી, સરવે સુંદરતા તુજ જેવી,

હતી ઉચી તારા જેવી એતો, લટકે મટકે સમ તેતો;

લી—હુતો એને પતિ જોળખુછું, નિતં મહી વેચવા ત્યાં નઉછું;

સારગપુર તણા શેઠની બેઠી, નામે લીલાવતી ગુણ પેટી;

ખેડેલી વાત સુણી એતી પાસે, આપને પુછ્યું આજ ઉલાસે.

મારી સંચર શીયળ સોભાગી, દેખી અવગુણ શે તમે લાગી,

આપને ઘટે કરવું ન આવું, કો'તો એહને અહીયાં બોલાવું;

મુ—મુતો સર્પ જગાડીએ સાથી, અતિ અડચણ થાય એમાંથી,

તુ છે સૌ સુખદાયક પ્યારી, એનું કામ નથી અહીં નારી.

નિત બાવતાં ભોજન કરશું, રસ રંમમાં આપણુ રમશું,

મન્યું છે મન આપણા એનું. અહીં શું છે પ્રયોજન એનું.

લી—આવું કરીએ નહીં મન કાચું. સાંભળોને કહું સાચે સાચું,

પ્રિય પરણ્યા તમે મારી સાથ, એતો યાદ લાવો પ્રાણનાથ;
ચઢી ચોરીએ હાથ દબાવ્યો, નખ દેખતે નેહ જણાવ્યો.

તમ સાથ હોયોળામાં હોંચી, ખશીયાણી પાડી ચીર ખોંચી;
લાગે આટલું તમને અધુર, કહોતો ખીંચ નીશાનીએ પુર,

મને અડધીએ એકલી મુકી, ગયા ચતુર પતી બધુ મુકી;
મુ—ચઉ વિસ્મય સાંભળી બહાલી, મળ્યા દંપતી કોડ દીવાળી;
કયો કેમ મહિયારીનો વેશ, નવ જાણ્યું કપટ લવલેશ;

પ્યારી તારો છે પુરણ પ્રેમ, આવી પહેલું કહ્યું નહીં કેમ,
લી—મેતો જાણ્યું રસિક રીસાળ, પાસે વેસ્યા વિષય વિષ જવાળ.
એથી મહિયારી શ્વાંગ ધરીને, તમને વશ કર્યા કપટ કરીને;

મુ—સત્યચાત સકળ પ્રિયા તારી, મારી અક્લ ગમ્મ હતી મારી.
મારી રસમ સર્વે તેં સંતારી, ધન્ય ધન્ય પતિવ્રતા નારી.

વેસ્યા લંપટ હું લજવાઉં, તારા ગુણ હું કેટલા ગાઉં,
મારા કુળતું કલંક તેં કાપ્યું, તને અધિક શાખાશી શી આપું,

લીલા— (મુણ ચતુરમુગળ પરનારીની, એ રાગ)
મનહર મળતાં, મેં મન ગમતું સરવે સુખડુ માણ્યું.
જગમાં જોતાં, શ્વામી સમાગમ સમ સુખ અવર ન જાણ્યું, (ટેક)
શીરતાજ તમે વેસ્યા લાગી, ભાવટ આખા બવની ભાગી;

પતિ પૂરવ પુન્ય દશા જાગી, મનહર,

ઉગ્યો સુવર્ણ સૂરજ આજે, મમવિજય તણા ડંકા વાજે;
દુસ્મન દેખી દીવમાં દાજે. મનહર,

જન વચન બુધારસ ચિત્ત ધરણુ, સાતે ક્ષેત્રે ધન વાવરણું;
પ્રતિદિન પ્રભુની પુજા કરણું, મનહર

પિયુ માત પિતા પાપે લાગે, મારી અપરાધ તણી માગે;
સંસાર તણો ચલવો સાગે. મનહર,

પ્રવેશ ૪ થો.

સુમ—બિહાગ ગજલ (પારસ પ્રભૂ દેખકે, એ કાઠ)

પિતા માતા ક્ષમા માગું ધણો લાજ પગે લાગું;
નીત પર લક્ષ ના દીધું, અવટતું ફલ મે કીધું,
મમાકર માત તુ મારી, અવગા મેં કરી તારી;
રહ્યો નહોં ક્રોધનો વાચો, ઉઠ્યો કુળમાં હું અંગારો.
થયો ગણિકા તણો ચારી, રમ્યો દીન રાત હું જારી;
અરે સૌ લોકમાં લાગુ, હવે પસ્તાઉધું ઝાઝુ,

સદાકૃપા—જશનો સીતમકુ સજ્જાર હું—એ રાહ)

થવાનું હતુ તે થયુ દીકરા, હવેથી તમે ચાલજો પાંસરા;
તને તેડી લાવી વહુ ઝા'પણે, અતિ હર્ષ આજે મળ્યાં આપણે.

લી—ગયું વિદન સૌ વૃદ્ધતા પૂન્યથી. નમુ પાપ હુ મેસ્તકે ભાવથી.

સદા—અહુ બુદ્ધિશાળી વહુ તું મળી.....

લીલા—.....અહો આપ આશીષ આપો ફળી;

સે'—શિયળ સાચવ્યું તે પ્રિયા સુતની, વધો વેલ તારા થકી કુળની;

વધુ શું વહુ ગુણ તારા વધુ, તને ધન્ય છે સૂખ આપ્યું બધું;

અચળ તાર રહેજો સુદાસણપણું, સદા સુખમાં જીવજો તું ધણું;

કળા કેળવી લારી તું કંથને, થજો પુન્યશાળી સુપુત્રો તને.

પ્રવેશ ૫ મો.

કપટ—

લઘ્વાગજલ

આજછે ઉદાસ આંખ આંસુથી ભરી, છાનીરહે જમિલી ગયો છેલ્લછેતરી
હા-હા ! કરી બેહાલ લાલ બહાલ વિસરી, ઉઠે કુએ ઉતારી મુકી વર્તને છરી
કોષમાં બોલાઈ ગયું રૂધાઈતી ખરી, પ્રપંચ એનોરંચ પહેલો જાણ્યો નહીંજરી.
અકળાઈ બાઈ ઝેરખાઈ જઈશ હું મરી, હાય હાય લાલ મારો લેખમઈ હરી;

(કાફીઓ—મેડો બાધ છુડતો તારોરે, એ રાહ)

અરે દુઃખ આ ક્યાં ઉચાડરે. બળે ભડકે મન મારે; (એટક)

પરણા વિના પારના પતિ સાથે, રમીએ અહરનિશ રંગ;

જેમન જતાં જતા રહે વેગના, સ્વાશ્વિયા તજી સંભ; અરે

ક—સુમતિવિદ્યાસથી સ્નેહ કરીને, વરજ્યો વેસ્યાનો વેપાર;

એ ભરવાડીને બાળી બોલાણો, તમને ક્યો તિરસ્કાર;

સુણી દુઃખ આવું તમારે, બળે મનકું પણ મારે, (એ ટેક)

કા—ભરવાડી નહિ હતી ભાભીની એમની, બોળવી ગર્ધ ભરતાર:

વધી વિચીક્ષિણતા વણિઅણની, ગણિકા ગણાઇ ગમાર. અરે

ક—હેલું કહ્યું તુ મેં વણિયા સ્વાર્થી, સમજ્યાં વિત્યા પછી સહુ

શોક તજે મળશે મહી મંડળ, એના જેવા ખીજા બહુ. સુણી

એક મુકી ખીજે કરીએ વળી, ખીજે મુકી ત્રીજે ભરતાર;

એમ અનેક ધણી કરીએ, એતો આપણો છે કુળાચાર. સખી

કા—ધિક કુળાચાર આપણો એવો, સ્વામીનો જ્યાં ન સુમાર;

ચાર બોલાવા બજારમાં ખેસવું, લાજ મળે ન લમાર. અરે.

ચાર જુગારી ઉચ્ચકાઓ આપણી, પ્રીતિ કરે ખેસી પાસ;

આપણને વળી આપણા ચારનો, વિશ્વ કરે ન વિશ્વાસ. અરે.

બોળવી કંઇકને ભક્ષ્ય ચોળાવીએ, ધરીએ ન એકે ધર્મ;

હાય હજારો હરામીની સાથે, કરીએ નીચાં નિલ કર્મ. અરે

કંઇક વેસ્યાઓને જીવથી મારે, છળ થકી છેતરી જેમ;

દુષ્ટ કોઇ દગો દેઇને મારશે !!! આપણને પણ એમ અરે,

ભભકો મારી ભણે ચાટામાં ચાણો, જાલી મુલાખના ગુચ્છ;

સહસુણી માણસ સમજે વેસ્યાને, તરણા થકી પણ તુચ્છ, અરે

ઓછી અકલતી ઉત્તમ કુળની કંઈક, નિચ પ્રસંગથી નાર;

બહાલાં તજીને બને છે ધારામના, બહાણે કરી બળીચાર. અરે

એતો ઘણુ દુઃખ પામે આપણથી, જ્યારે જોખન તેનું જાય;
 કોણ પડે કાઠનાર જડે નહી, મરવાથી મડદું ચુંચામ, અરે
 પરભવ પ્રાપ્ત કર્યાં પરિપુરણ, આવ્યો વેસ્યા અવતાર;
 આ ભવમાં પણ અધિક કરી અધ, નરકે જવું નિરધાર, અરે
 વેરી ગણી વ્યભિચારીએ વરણ, પરણી થકી કરી પ્રેમ;
 એક કોડી પણ મારી કને નથી, કેને હવે કંઈ કેમ; અરે
 કપ—મારી બાહ મનમાં ન મુંઝાશો, સ્નેહે રહેજો મમ સાથ;
 વેસ્યા વેપાર પ્રપંચ બધો તણ, જપથું હવે જગનાથ. સુ૦

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સુગુ—[વહાલાજીની વાટડી અમે જોતારે, એ રાહ]
 લીલાવતી નાથ નિજ ઘર લાવીરે, ગણિકાને ગોથુ ખવરાવી. લી રેક)
 મળીએ આવ્ય વહાલી સખી મારીરે, માત તાતની શોભા વધારીરે.
 કિરતી પ્રસરી જગ તારો, લીલા;
 બહુ રૂઝ મા બાપની બેઠીરે, હતી છેલ છખીલાથી છેરીરે;
 ભરતાર થકી ભલે ભેટી, લીલા,
 લી-સખી શરીરે તોછે સાજ તાજરે. મારા મુખમાંછે માતપીતાજરે.
 સુગુ—સારો દીવસ સુણી થયાં રાજ, પ્યારી સખી પીયર પતોતી-
 પધારોરે સૈયર વર્ગનો હર્ષ વધારો—પ્યારી...ટેક)
 ભયો ખોજો સંસારની રીતિરે, હુશ શિયળ પ્રભાવથી વીતીરે;
 લીલા—વાયણાં જમી વાટ જોતીતી, જમવા ઉઠોપીયર હવે હુતો—
 આવુંરે, માત તાતને ક્ષીશ નમાવું જમવા—(ટેક
 મને આજા સાસુજીએ આપીરે, પુછવું છે પતિને તથાપિરે,
 જોની કરણથી જશ રહો વ્યાપી. જમવા—

પ્રવેશ ૭ મો.

મુમતી—અનભરો, પ્રિય મિત્ર વિના હો બાપ (એ રાહ.)

હું વિષય અથ અવિચારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી,
આચાર કરી નિજ અળગો, વેસ્યા વાલેણને વળગ્યો;
માડી બુદ્ધિ યમ મારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી.
મરકટવત મને રમાડી, ઉજ્જવળ કુળ એખ લગાડી;
એ વેસ્યા હવે વીસરી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી,
બહુ મોટા ધરતી બાળા, એ મનહર ગુણ મણિમાળા;
મુજ માટે યમ મૈયારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી;
અગણિત હરો દ્રવ્ય અમાર, તેં બર્ચું હતુ ધર તાર;
ધિક ગણિકા વિષય વિકારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી,
વેસ્યાને બીખ મગાવિ, એથી અધિકુ ધન લાવી;
તું પ્રેમ બતાવી પ્યારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી;
મેં માત પીતા અપમાની, તજી બીક બધી દુનિયાની.
હું કાગ. દ્રાખ; ધિકારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી,
મમ સમ ને કુકર્મ કરશે, કદી મોત વગર તે મરશે;
કેમ શુણી ચડ્યા વ્યભિચારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી.
વેડુંધું વિયોગ વાર, તું ગમ સુઆવડ સાર;
આગા માગીને મારી, સદ્ગુણી પ્રિયા સુખકારી;
બહાલીએ વંશ વધાર્યો, આહા ! પુત્ર પ્રસવીયો પ્યારો;
આ ખખર લખી ખુશકારી, સાકર વેચાવું સારી;

પ્રવેશ ૮ મો.

લીલા— માતા જસોદા હજાવે એ રાહ.

પ્રેમે પોડ્યા છો મૂળદિપક મારા પારણે;
નિરખું હરખું પુજને લાડકવાયા લાલ;

કાળજી આંતરેલી બાલમેલી લાગે આંખડી;
 તારા ગોરા ગોરા ગુલાબ સરખા ગાલ,
 અસોસોસો હાસો હાસો વહાલા વિરવિલાસને. એ ટેક
 નાનકડા રજ મોટા થાઓ નિશાળે મુંડીએ,
 બણીશ તો પરણાવીશ ગોરો વહુ ગુણુખાણુ;
 હમણાં આવીને પ્રિતાણ તારા તેરશે,
 જગ્યા જગ્યા જગ્યા જગ્યા જીવણ પ્રાણ.—અત્રે,

મુમતિ— કૃપા કરજોરે દેવ મુનિ—એ હાર.

ભાઈ જગ્યા કે, હજી સરકાર ઉધે છે;

લી—આવો તેડોને જીઓ તમ સામુ જીએ છે,

મુ—શું આજ ઉઠ્યા ઉઠાસે, આવો શેઠ અમારો પાસે,

મુઠ પકડી વિરવિલાસે, કર્યું કુકુરે હત તારું બહુ થાય ગાંડા;
 મારાં ચોખારે, લુગડાં અડ્યા તેં ખગાડ્યાં.

અતુર અંક સમાપ્ત.

અંક ૫ મા.

પ્રવેશ ૧ લો.

મુમતિ—(મુઠણાઈદ ભેરવી, પાસ શંખેશ્વરા, એ રાહ).

વિરવિલાસનું લગ્ન કર્યું મગ્ન થઈ, વાવરયું વિત્ત જય પ્રાપ્ત વાધ્યો;
 આધિવ્યાધિ દળે જેથી મુક્તિ મળે, કર્મ તણ પરમ નહીં ધર્મ સાધ્યો.
 સર્વ સુખકરણ આચાર્ય ઉપદેશ છે, ચરણ વંદન કરી ચરણ માણુ;
 આધિઆધ હરણ મુનિ તેહ તારણ તરણ, ચરણ કરી ચરણ સંસાર ત્યાગુ;
 આજને કાલ કરતાં ગયો કાળ બહુ, આજ પંપાળ આ માલ માયા;
 હાલ બેહાલ થઈ કાળ કરવો પડે, કાળની જાળમાં જો ઝલાય;
 શમ રાવણ પ્રમુખ રિદ્ધિ સુકી મયા, જગતમાં એમ સૌ જાય તાય;

ઐવઅવ હરણ મુનિ તેહ તારણતરણ, શરણ કરી ગૃહણ સંસાર લાયક;
 ધિક સંસાર મુખ નરકમાં ગરક થઇ, આંખ ઉઘાડી ઉત્યુ ન જોયું;
 અર્થ ઉમાર્જવા અર્થ અળગો કરી, આટલું આઉપું વ્યર્થ ખોયું.
 શુદ્ધ શ્રદ્ધ થઇ ન્યુનતા નવ રહી, આજ મમ પુર્વતું પૂન્ય જાગ્યું;
 ઐવઅવ હરણ મુનિ તેહ તારણતરણ, શરણ કરી ગૃહણ સંસાર લાયક.

પ્રવેશ ૨ જો.

હીલા—(રામકળી) શ્રીરે સિદ્ધાચળ ભેટવા એ રાહ)

ધર્મધોષ સૂરીશ્વરજીને, વીરા વંદવા જઇએ;
 સદ્વિપદેશ સુધા સભો, સુણતાં સુખ લઇએ.
 પરભવના પૂન્ય ઉદયથી, નયણે અંધિ નીરખ્યા;
 ભવ્ય કમળ પ્રતિબોધવા, સુરી સુરજ સરખા.

ધર્મ.

ધર્મ.

વી—માજ સુરીવર વંદખા, આજ હું પણ આવું;

કરજોડી બીનંતી કરી, ધેર બહોરવા લાવું.

માજ.

પ્રવેશ ૩ જો.

હી—(નાથ કેસે ગજકો બંધ છેડાયો એ રાહ)

સુરી મુખ સાંભળી શ્રીજીન વાણી, જુડી મને જગતની માવાજણાણી. મુ.
 વડ બીજ માફક કર્મ વધે છે, પાપ કરો નહી પ્રાણી;
 પરભવ પોપટ પાંજરે પુરી, કાંધી કર્મ કમાણી. સરી.
 પોપટડી સાડી બાર ઘડી સુધી, દિલમાં વિજોગે દુભાણી,
 એથી હુતો સાડા બાર વર્ષ લગે, વિરહના ભાસે વીંધાણી. સરી.
 કર્મ વિટળના પરભવ ફેરી આ, જાતીસ્મરણ થકી જાણી;
 દંપતી દોઢા મહણ હવે કરશું, પરણવા શીવ પટરાણી. સુરી.

વીર—(મને મુકી ગયો છે મારો છેલ્લોરે એ રાહ)

અરે મુજને મુકીને આમ એકલોરે, થસે સાધુજી લમે શું ખરેખાત;
 આતતાત મારી શી વલે થશે વીચારીએરે એ ઠક.

સીસજી તીર્યક છે હું છોકરે, વેડી સકીશ કેમ વિરહ વળખાત માત—

ખુશી દેખીને મને તમે ખીશા થતાંરે, મને દુઃખી દેખી કરતાં અશ્રુપાત; માત—

કદી મોહુ થતું આવતાં નિશાળથીરે, વાળુ વખત પિતે કરતાં વલોપાત માત—

પિતાવિના મને કોણુ સમજવશેરે, ભાઇભાઇ કહી લોક રીતભાત; માત—

હળુ દિલ ઘાલ્યું મેં નથી દુકાનમાંરે, ગુપ્ત કરવી ક્યાં વેપાર તણી વાત; માત—

હી—દુસકાં લઈને આમરડવું ડાહ્યા દીકરાંરે તને શોભતું નથી અરે સુમન્યુ;

મારા પ્રાણુ, સંજમ લેવાની આપ્ય સંમતિરે (એ ટેક.)

સુખદાઇ સદાશ્રાવ ધર્મ સાધજેરે, સુણજે રાગસહીત વિતરાગ વાણુ; મા.

વીર—(જણાવે રીતમકુ સન્નવારે હું એ રાહ)

વિનય મુકીને માત સાથે વઢ્યો, હડીલાઇથી હું તમોને નડ્યો;

કદી તોય તેં રીસ મા નહીં કરી, મને સૂખ માટે દુઃખી થઈ ખરી.

પિતાજી ઉછાળી હશે પાઘડી, હસી કાઢતા હેતથી હરધડી;

મને પાળી પોપી બણાવ્યો બહું, કૃપાળુ કરો શું કહું કેટલું;

સ—સુકૃત કરના હોયસો કરસે (એ રાહ) ભેરવીમાં પશુ ગવાય છે.

સ્વારથિઓ સંસાર અરે, આ સ્વારથિઓ સંસાર;

અમે થશું અણુગાર, અરે આ સ્વારથિઓ સંસાર. ટેક.

ઘોરી કાંધે ઘરી ધુસર, વહે જ્યાં સૂધી વાર;

નિજ ગરજે ધૃત પાય પરાણે, પછી નીરે નહીં ચાર. અરે.

કમાય ત્યાંસુધી કહે કાકા, પૂત્રાદિક પરિવાર;

ડોસો કહી દરકાર કરે નહિ, વૃદ્ધ બને જે વાર. અરે.

સાવધાન દીસે સ્વાસ્થમાં, નિજ નિજના નરનાર;

ગરજે બાપા કહે ગરબવને, મારે ડહણે માર. અરે.

મ્હોટા મ્હોટા મ્હેલ બનાવી, કરી બાગમાં ખહાર;

માલ મતા ધન દોલતમાંથી, લેશ ન આવે લહાર. અરે.

જીજ અર્થે મેં અર્થ ઉપાજવું, કરી નિવિધ બ્યાપાર.

વીરવિલાસ તને પરણાવ્યો, હવે ધણો હુશિઆર. અરે.
 સગાં સબધી સર્વ નકામાં, અતે અલગ થનાર;
 પુન્ય પાપ બાંધીને પલ્લે, જન્મ્યું તેહ જનાર. અરે.
 મદ્દા સહિત જીન ધર્મ પાળજો, નિજ શક્તિ અનુસાર;
 નિત્ય નેહથી રતવજો શ્રીજીન, મંગળ મુખદાતાર. અરે.
 એથી તુજ સદ્ગુણ મનુષ્ય અવતાર, અમે થશું અણગાર. એથી.
 પંચ અંક સમાપ્ત.

કળીશ.

સર્વ પાત્રો—(ધનાશ્રી વિનતી ધરજો ધ્યાન. ત્રિતાળ ધીમો.)
 નાટક નવિન રસાળ રસિક રમ્યું નાટક નવિન રસાળ. (એ ટેક)
 મુમતીવિલાસ લીલાવતી—સુંદર, દંપતી અતી સુકુમાળ.
 સંજમ પાળી સરગતી સાંધી, નરક તીર્યંચ ગતી ટાળ. રસિક—
 એકાવતારી એ નરનારી, વંદુ ભાવ વિશાળ;
 ધન ધન ભવિજન જો શુદ્ધ સંજમ, આરાધે ઉજમાળ. રસિક—
 શ્રીજીન ઉત્તમ શિષ્ય પદ્મના. રમના કિર્તી કૃપાળ.
 તાસ શિષ્ય ઉદ્યોતવિજય પં૦ ગીરતારથ ગુણ માળ રસિક—
 તે મુનીના શિવરામ થયા શીષ્ય, ગુરુ આપણા પ્રતિપાળ;
 તેહ પિતા ગુરુ પાપ પસાયે, તુટી જડ મતી બળ. રસિક—
 વિક્રમ સંવત્સર ઓગણીશત, ત્રેતાળીશની સાલ;
 વડતપગમ્હમાં રાજમુરીધર, રાજો ઝાઝમાળ. રસિક—
 આતા સદ્ગુણી જૂલ જો ભાજો, કરસો માફ મયાળ;
 રોહ સહિત નાટક નિરખતા, સંધમાં મંગળમાળ. રસિક—
 અણહીલપુર પાટણનો વતની, રાજનગર રહું હાલ;
 જૈનશાળામાં જૈન અધ્યાપક, શિવસુત કેશવલાલ. રસિક—
 સંગીત લીલાવતી નાટક પંચાંકી સમાપ્ત.

